

KOSTEL DOMINIKÁNŮ V PÍSKU, JEHO GOTICKÉ POZŮSTATKY A BAROKNÍ PROMĚNA

JAN ADÁMEK, JAN SOMMER

Písek je jedním z někdejších významných královských měst, které se honosilo již po polovině 13. století nákladnými budovami. Dodnes se tyto reprezentační stavby zachovaly v takovém rozsahu, že činí z Písku jedno z nejhodnotnějších památkových měst v Čechách. Dobře čitelná uliční síť je lemována zčásti původní, zčásti později upravovanou hradební zdí, do níž je na západní straně vložena budova hradního paláce. Na jižní straně k někdejší hradební linii přiléhá dobře zachovaný mohutný raně gotický farní kostel. Ze severozápadního nároží hradebního okruhu vybíhala pražská cesta, na níž se dodnes zachoval kamenný most, nejstarší památka tohoto druhu u nás.

Nepochybně významnou architekturou rané gotiky byl i do jihozápadního koutu náměstí umístěný klášterní kostel, z něhož se však dochovaly jen velmi sporé zbytky. Areál kláštera zaujímal plochu mezi západní hradbou a ulicí k Putimské bráně. Vyplňoval tak nejjižnější část dlouhého bloku, tvořícího západní frontu náměstí. Severněji byl situován královský hrad. Mezi těmito dvěma výraznými objekty se již ve středověku nacházelo několik pozemků s měšťanskými domy. Klášter velmi utrpěl za husitských válek. Byl později rozparcelován a v části bývalého kostela byla zřízena městská solnice. Teprve v 17. a 18. století došlo k obnově kostela s částečným využitím původní dispozice. Od té doby zde stojí poměrně rozlehlé jednolodí, obrácené po úpravách do náměstí svým vstupním průčelím. Chrám je tak dodnes důležitým svědkem pohnutých dějin města, hraje významnou roli v jeho urbanistickém konceptu a může sloužit jako příklad barokní stavby s původním mobiliářem.

Obr. 1: Písek. Situace bývalého kláštera dominikánů na mapě Stablinního katastru z první poloviny 19. století (archiv Ústředního ústavu geodetického, repro archiv autora).

Možnosti zkoumání gotické stavby bohužel tragicky snížila barbarská demolice sousedního domu čp. 122 „U bílé růže“ v roce 1935(!), k níž došlo přesto, že byl doložen význam raně gotické kaple, která byla v severovýchodní části domu obsažena. Ačkoliv úřady v té době předepsaly vy-

pracování podrobné dokumentace kaple před její demolicí, zachovalo se dodnes kromě ne zcela spolehlivého plánu v Soupisu památek¹⁾ jen několik nedokonalých fotografií interiéru kaple a ojedinělé architektonické články, uložené v Prácheňském muzeu v Písku. V severní stěně zmíněného domu byly zachovány tři klenební přípoje raně gotického presbyteria, které byly vyňaty ze zdiva a uloženy v muzeu. Také ve zdivu okolních domů se při stavebních úpravách objevují ve zdivu druhotně použité náročnější architektonické články gotického původu, z nichž alespoň některé mohou pocházet z kláštera.

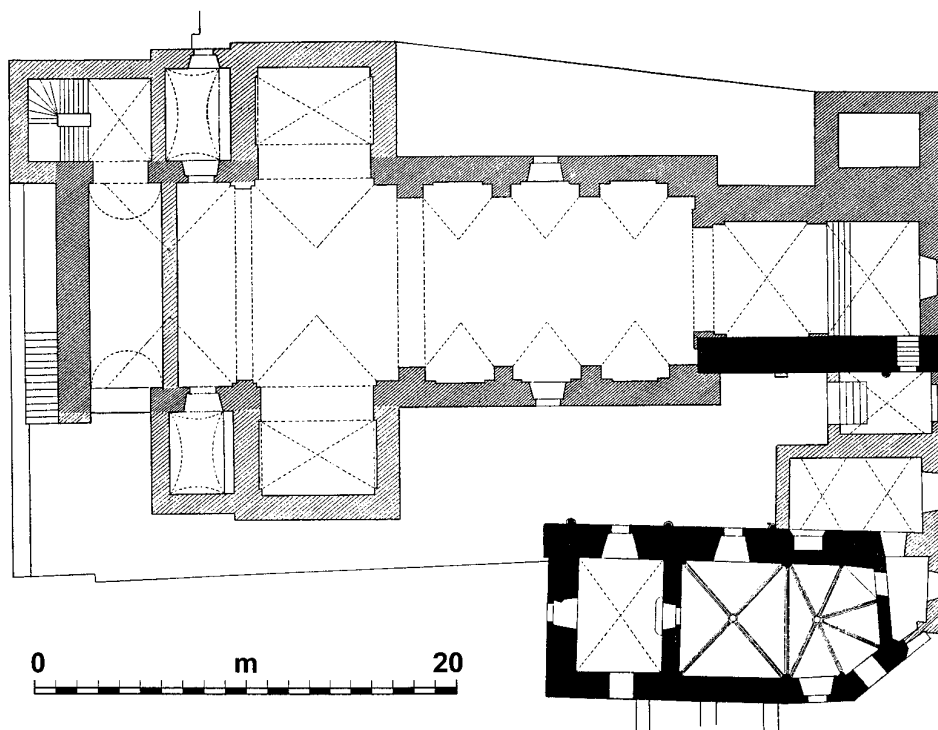
Historická ikonografie města nezachycuje klášterní kostel příliš zřetelně. Většinou jsou zkromoleně zaznamenány střechy presbyteria a příčné lodi, které nejsou v dálkových pohledech příliš zřetelné. Na věži je schematicky zaznamenána vysoká barokní střecha, která byla odstraněna až v roce 1896.

Fotografie z počátku 20. století dokumentují jednak interiér kostela, jednak jeho vstupní průčelí s barokní štukovou výzdobou, která byla otlučena při restauraci renesančních sgrafit v roce 1928.

Stavba jen v malé míře zaujala uměleckohistorickou literaturu, ani historie samotného kláštera nebyla speciálně zkoumána. Většinu hlavních zpráv o klášteře a kostele zachytil A. Sedláček,²⁾ památku popsal J. Soukup,³⁾ nověji pak Umělecké památky Čech.⁴⁾ V souvislosti s výzkumy architektury doby Přemysla Otakara II. pak největší pozornost pozůstatkům raně gotické stavby věnoval J. Kuthan, který na základě dosavadních znalostí vypracoval i rekonstrukci dispozice klášterního kostela.⁵⁾ Barokní stavbě pak byla věnována pozornost jen v rámci celkového zpracování památkového inventáře města v uvedené soupisové literatuře.

Kostel se nachází na stísněné ploše, obklopené městskou zástavbou. Na západní straně přiléhá k hraně příkrého srázu nad Otavou v místech někdejší městské hradby. Severně s areálem kostela sousedí budova městského soudu, jejíž jižní křídlo vymezuje severní hranici dvorku po severní straně kostelní lodi. Východní křídlo budovy soudu při náměstí přiléhá na severu k věži kostela. Západní i východní fronta soudní budovy předstupuje před průčelí kostela.

Jižní dvorek zprostředkovává přístup ke kostelu. Sem vede od východu nevelká branka z náměstí k jižnímu vstupu do kostelní lodi. Kolem jižního ramene příčné lodi se pro-

Obr. 2: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Půdorys kostela a kaple - součásti domu čp. 122 (podle Soupisu památek, cit. v pozn. 1).

chází k obytné budově, vtěsnané mezi západní průčelí jižního ramene příčné lodi a bývalou městskou hradbu. Nepravidelnou jižní hranici dvorku tvoří severní stěna sousedního domu čp. 122, jakož i vysoká tarasní zeď, za níž se ukrývá navážka dvora tohoto domu. Na východě je dvorek uzavřen nízkou budovou, která je vlastně dnes jen přístavkem jižní stěny východní vstupní prostory kostela.

Severní dvorek je menší rozlohy. Jeho severní hranici tvoří nečleněné vysoké průčelí jižního křídla soudní budovy. Na východě je dvorek ukončen krátkým předstupujícím úsekem východního křídla soudní budovy, připojeným ke kostelní zvonici, která přiléhá k východní části severního průčelí východní vstupní prostory kostela.

Na západě průčelí kostela vystupuje vysoko nad terén, který v těchto místech prudce klesá ke břehu řeky Otavy. Oporou kostela je zde tarasní zeď, která možná přes četné úpravy v sobě chová zbytky raně gotické městské hradby. V obou koutech, sevřených západním polem kostela, obsahujícím presbyterium, a oběma rameny příčné lodi, jsou vystavěny pomocné objekty. Patrně barokního původu je sakristie na sever od presbyteria. Naopak moderní stavbou, vzniklou po roce 1945 je obytný objekt, zaplňující plochu jižně od presbyteria.

Písecký klášter dominikánů s kostelem Povýšení sv. Kříže byl založen asi někdy kolem poloviny 13. století pravděpodobně českým králem. Pro 13. století chybí k jeho existenci a samozřejmě i podobě jakékoli písemné prameny. První zpráva přichází teprve v roce 1308 v rámci katalogu dominikánských klášterů.⁶⁾

Důležité pro stavební chronologii kostela jsou dvě listiny ze 14. století. Listina Albery z Dobeve z 5. srpna 1342 se

6) V. J. Koudelka: *Zur Geschichte der böhmischen Dominikanerprovinz im Mittelalter, II - Die Männer- und Frauenklöster*, in: *Archivum fratrum Praedicatorum*, vol. XXVI, Roma 1956, s. 130n.

K dějinám středověkého kláštera srov. nejnověji J. Adámek: *Nejstarší dějiny dominikánského kláštera v Písku*, in: *Výběr* 30, 1993, s. 16 - 25.

1) J. Soukup: *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Píseckém*, Praha 1910, s. 226.

2) A. Sedláček: *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou* 3, Písek 1913, s. 98 - 126.

3) J. Soukup, cit. v pozn. 1, s. 226 - 232.

4) E. Poche a kol.: *Umělecké památky Čech* 3, Praha 1980, s. 56.

5) J. Kuthan: *Gotická architektura v jižních Čechách. Zakladatelské dílo Přemysla Otakara II.*, Praha 1975, s. 67 - 70.

mimo jiné týká zádušních mší „...v kapli Všech svatých, kde je pohřbeno více našich předků...“.⁷⁾ Z této informace plyne, že kaple musela vzniknout již více let před uvedeným rokem.

V listině bratří Petra, Jošta, Oldřicha a Jana z Rožmberka z 27. srpna 1357 se hovoří o zádušních mších „...v kapli Těla Kristova, kterou táž (tj. Markéta z Rožmberka) založila...“.⁸⁾

Obě písemnosti sice neprozrazují nic o podobě ani poloze obou kaplí, je však pravděpodobné, že se jednalo o chórové kaple po obou stranách presbyteria. Kapli Všech svatých můžeme dosti přesvědčivě spojit se sakrální stavbou, která zůstala izolovaně stát po zániku předhusitského kláštera, s tzv. kaplí sv. Barbory, zbořenou až v roce 1935. V relaci převora Jeronýma Gebharta řádovému provinciálovi z 10. března roku 1674 totiž řečený převor informuje, že klášter i kostel byly ohněm obráceny v trosky s výjimkou kaple Všech svatých⁹⁾ - což byla jediná relativně neporušená stará stavba v celém areálu - tedy snad někdejší jižní chórová kaple.

Zmiňovanou kapli Těla Kristova by pak bylo možno ztotožnit se severní chórovou kaplí, částečně dochovanou ve zdivu východní části dnešního kostela. Severoseverovýchodní nároží polygonu kaple v patře dnešní zvonice zjistil J. Adámek; nové poznatky pak přinesl archeologický průzkum, který mimo jiné odkryl základy opěrného pilíře při severní stěně zmíněné kaple.¹⁰⁾

Z písemností nelze pominout také listinu římského a českého krále Karla z 15. května 1353,¹¹⁾ kterou osvobozuje od veškerých poplatků městiště patřící kdysi rezníku Meclinovi, které koupil převor s konventem za 14 kop grošů. Potřeba získat toto městiště sousedící s hranicemi klášterště mohla případně souviset právě se stavbou řečené kaple Těla Kristova. Nelze však stanovit, zda parcela souvisela se severní či s jižní hranicí klášterště. Později bylo zakoupeno ještě další městiště s předchozím související, které římský a český král Václav IV. listinou z 12. května 1378¹²⁾ osvobozuje od poplatků. O podobě gotického konventu, který stál jižně od kostela, nevíme dnes nic.

S objektem pak souvisí ještě zpráva v kronice Vavřince z Březové o zničení kláštera radikálními městskými přívrženci kališníků, kdy dne 20. srpna 1419 „... klášter Kazatelů v Písku byl obecným lidem obojího pohlaví do základů rozbořen a spálen ...“.¹³⁾

Počátky kláštera dominikánů v Písku umělecko-historická literatura shodně řadí do doby po polovině 13. století v souvislosti se založením města. Tomuto časovému zařazení odpovídají i sporadicky dochované architektonické články. Bohužel gotické budovy vzaly téměř zcela za své poté, co byly poničeny na začátku husitských válek a v pů-

Obr. 3: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Zachovaný zbytek ostění zaniklého severního okna raně gotického presbyteria, odhalený na jižní straně podkroví nynější vstupní prostory (foto Jan Sommer, 1996).

vodním rozsahu již nebyly nikdy obnoveny. Významnou roli při studiu počátků kláštera bude tedy i v budoucnu sehrávat archeologie.¹⁴⁾

Na jižním průčelí vstupní prostory, které bylo původně severní stěnou presbyteria klášterního kostela, se nalézá fragment přípory gotické klenby. Při poslední opravě omítek a krytiny bohužel nedošlo k očištění povrchu přípory. Profil přípory byl zřejmě při některém pozdějším stavebním zásahu částečně osekán, takže jeho původní proporce nebylo možno určit (průměr nepravidelného torza činí asi 17 až 20 cm). Podobné přípory bývaly na severním průčelí domu čp. 122, jež tvořilo jižní zeď dvorku. Podle údajů literatury byly tyto přípory tři. To znamená, že presbyterium mělo minimálně čtyři klenební pole - pokud předpokládáme, že západní přípora tvořila rozhraní lodi a presbyteria. Za stěnou byla v přízemí řečeného domu obsažena gotická kaple s žebrovými klenbami. Tato vzácná památka bohužel byla s ce-

7) *Regesta Bohemiae et Moraviae* IV, Praha 1892, s. 462, č. 1160.

8) A. Schubert: *Urkunden-Regesten aus den ehemaligen Archiven der von Kaiser Joseph II. aufgehobenen Klöster Böhmens*, Innsbruck 1901, s. 186, č. 1386.

9) „Conventum et ecclesiam etiam in rudera per ignem converterunt, excepta capella Omnium sanctorum.“, in: *L'Archivio generale dell'Ordine domenicano* (Roma), fondo Libri, Liber E, pag. 83.

10) Srov. J. Adámek, J. Fröhlich: *Archeologický výzkum zaniklého dominikánského kláštera v Písku (III)*, in: *Prácheňské muzeum v Písku. Zpráva o činnosti za rok 1996 s odbornými přílohami*, Písek 1997, s. 33-38.

11) *Regesta imperii VIII*, Innsbruck 1877, s. 124, č. 1559.

12) A. Schubert, cit. v pozn. 8, s. 187, č. 1394.

13) In: *Fontes rerum bohemicarum V*, Praha 1893, s. 347.

14) Z hlediska zkoumání vývoje kostela je třeba považovat za vážnou ztrátu, že při poslední opravě exteriérových omítek nebylo zdvo důkladně ohledáno. Velmi pravděpodobně by v něm totiž byly nalezeny druhotně použité architektonické články, které by mohly doplnit naše dosud velmi omezené znalosti. Výmluvně o tom vypovídá soubor kvalitních kamenických prvků, dokumentovaných v průběhu stavebně historického průzkumu ve vnitřním lici severní stěny lodi a vstupní prostory v nevelké ploše nad podlahou. Srov. J. Sommer, J. Adámek: *Kostel Povýšení sv. Kříže v Písku. Průzkum architektonické památky a posouzení jejího stavebního vývoje*, manuskript, Praha, Písek, 1996 (uloženo v archivu rektorátu kostela sv. Kříže v Písku).

lým domem čp. 122 v červnu roku 1935 zbořena, aby poskytla prostor bezduché kubusovité hmotě obytného nájemního domu.¹⁵⁾ Podle údajů Soutpisu byl v jižním průčelí vstupní prostory kostela ještě zaznamenán pozůstatek ostění vysoko položeného gotického okna.¹⁶⁾

Naše dosavadní poznatky o středověké stavební činnosti v areálu kostela bylo možno v nedávné době částečně doplnit. V podkroví vstupní prostory byl v jihovýchodním koutě nalezen velký úsek západní špalety raně gotického okna. Okno bylo zřejmě situováno východně od fragmentu klenební přípoje v jižním lici stěny. Východní stojka okenní špalety se nedochovala, neboť již patřila úseku stěny, který zanikl při pozdějších přestavbách. Nevíme, zda popsany fragment okenního ostění nějak souvisel s tím, který byl zmíněn v Soutpisu. Ten by však měl být spíše uprostřed stěny. Prohlídkou severního líce horní části stěny z podkroví vstupní prostory však v těchto místech stopy žádného zrušeného otvoru nad klenbou nebyly zjištěny. Ověření této starší informace tedy bude asi možné jen při příští případné opravě omítek exteriéru či interiéru. Nově nalezený fragment ostění patří jeho svislé části, přičemž nebyl zaznamenán záklenek, který asi navazoval značně výše než se nachází nynější koruna zdi. Nemohla však být určena ani poloha okenní lavice, ačkoliv zásyp v prostoru před ostěním byl během průzkumu vybrán. Příčinou tohoto nedostatku je, že do těchto míst zasahuje hmota výběhu pozdější klenby nynější vstupní prostory.

Základové zdivo jižní stěny gotického presbyteria bylo potvrzeno archeologickým výzkumem,¹⁷⁾ který zejména určil polohu jihozápadního nároží starého presbyteria. Potvrdil rovněž, že na presbyterium navazovala širší loď, nejspíše trojlodí. Kaple, která přiléhala k presbyteriu na jihu, zřejmě nebyla závěrem jižní boční lodi kostela, jak někteří autoři předpokládali. Vzhledem k tomu, že patrně měla západní zeď, musíme předpokládat, že se jednalo o samostatný prostorový útvar. Za současné situace ovšem nelze určit, zda západní zeď kaple byla založena dříve jako východní zeď jižní lodi předpokládaného trojlodí, k níž byla kaple teprve dodatečně připojena. Z výsledků archeologického výzkumu vyplývá, že k severozápadnímu nároží kaple byl dodatečně přizdán polopiliř, který snad souvisel s konstrukcí vítězného oblouku presbyteria. Takový oblouk by však vyvolával úvahy o tom, že původní presbyterium bylo ještě ve středověku upravováno, neboť by se ocital v kolizi se západní z trojice přípor, které vystupovaly ze zdi sousedního zbořeného domu.

Severní stěna gotického presbyteria má západně od nalezeného okenního ostění na severním lici výrazný ústup, armovaný ve viditelné části kvádry. Nelze zatím vyloučit eventualitu, že se jedná o pozůstatek severovýchodního nároží původně kratšího presbyteria, k němuž bylo doplněno pole s oknem, jehož zbytek jsme výše popsali. Předpokládáme, že toto pole bylo opatřeno polygonálním závěrem, který se pravděpodobně v podobě základů alespoň

Obr. 4: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Fragment klenebního výběhu žebrové klenby, uložený druhotně v severním pilíři arkády mezi vstupní prostorou kostela a lodí (foto Jan Sommer, 1996).

částečně zachoval pod terénem náměstí, kde lze v budoucnu očekávat nález příslušných pozůstatků. Tuto etapovitost výstavby presbyteria by ovšem musel potvrdit buď hloubkový stavebně historický průzkum nebo archeologický výzkum pod podlahou jižního přístavku nálezem staršího závěru.

Ve zdivu barokní lodi nynějšího kostela byly v potěšitelném počtu nalezeny v druhotném uložení kamenné gotické architektonické články.¹⁸⁾ Kromě několika indiferentních kvádrů, jejichž původní využití ani stáří nemůžeme stanovit, se jedná zejména o dva větší fragmenty, z nichž lze pravděpodobně s raně gotickou stavební fází kláštera spojovat výběh žebrové klenby, vsazený do severního pilíře raně barokní arkády mezi nynější vstupní prostorou a lodí. Trojice vybíhajících žebrových byla zřejmě profilována shodně. Klínovitý útvar doplňovaly postranní výžlabky. Profil žebrové lze považovat za poměrně archaický, zařaditelný do období kolem roku 1275. Patrně se tedy jedná o pozůstatek z prvního stavebního období kláštera. Nestejný úhel, v němž se diagonální žebra odchylojí od středního žebra může nasvědčovat tomu, že se jedná o výběh z rozhraní dvou nestejně velkých klenebních polí nebo výběh, oddělující původně pravouhlé a polygonální (závěrové?) pole. Vzhledem k poměrně velkým dimenzím žebrových nelze vyloučit, že se zde jedná o fragment z klenby hlavního chóru.

Druhý slohově výraznější architektonický prvek, nalezený v druhotném použití ve zdivu barokní části kostela (a to v severovýchodním pilíři křížení) patřil ostění gotické-

15) Nutno podotknout, že ve třicátých letech 20. století byla tragicky modernistickými novostavbami a přestavbami poznamenána téměř celá západní fronta náměstí.

16) J. Soukup, cit. v pozn. 1, s. 232.

17) Srov. J. Adámek, J. Fröhlich: *Archeologický výzkum zaniklého dominikánského kláštera v Písku*, in: Prácheňské muzeum v Písku. Zpráva o činnosti za rok 1995 s odbornými přílohami, Písek 1996, s. 35 až 43.

18) Příležitost k tomuto zjištění poskytlo částečné sejmutí interiérových omítek poškozených vztlakovými vlhkostmi, provedené v roce 1996.

ho okna. Kvádr pochází z okenní špalety a zachoval si profil vyžlabeného prutu, rámujičeho otvor, doplněný pravoúhlou drážkou pro vsazení skla. Proporce profilu svědčí pro vznik ve 14. století, snad v období kolem roku 1350. Je velmi pravděpodobné, že stavební činnost v klášteře neustávala po celé období do husitských válek. Nalezené okenní ostění však nemůžeme zatím se žádnou konkrétní částí klášterního areálu spojovat. Vzhledem k stavebním proměnám kláštera po husitských válkách je docela dobře možné, že fragment byl před svým osazením na dnešní místo již dříve použit podobně neadekvátním způsobem.

K pozůstatkům stavební činnosti z předhusitské doby patří i fragment římsového profilu, použitý v základové partii exteriérové liseny severní stěny lodi. Zřejmě se jedná o díl naspodu vyžlabené římsy, snad kordonové nebo podobokenní. Z hlediska slohového lze počítat se vznikem v průběhu 14. století.

Obecně je zbytkem gotických budov i několik druhotně použitých kvádrů ve zdivu severní stěny lodi. Jeden z kvádrů má (horní) hranu vybránou velkou pravoúhlou drážkou. Je otázkou, jaký význam tato drážka měla. Na středověkých stavbách se podobné drážky objevovaly v kvádrových lících zdí, kde sloužily ke vložení trámku lešení během stavby. Trámky z drážek byly při dokončování stavby zpravidla vyraženy a otvor byl pak vyplněn, nebo se objevují i případy, kdy byl přechínající konec pouze odříznut a zbytek ponechán ve zdivu. Gotické výstavbě patřila pravděpodobně i pálená cihelná dlaždice, která byla nalezena v druhotném použití v jižním pilíři arkády mezi vstupní prostorou a lodí. Podle údajů realizátorů archeologického výzkumu na jižním dvorku byly obdobné dlaždice nalezeny i tam.

Kromě plánu v Soupisu památek dokumentuje částečně interiér jižní kaple i soubor architektonických článků a amatérské fotografické snímky v muzeu. Z fragmentů v muzeu lze spojovat s kaplí jeden kruhový svorník z polygonálního závěru, jemuž odpovídá připojením šestice vybíhajících žebor, jakož i několik dílů těchto žebor. V muzejním lapidáriu je mimoto uložen druhý obdobný svorník s připojenou čtveřicí žebor, svědčící o původu v téměř čtvercovém poli západní části kaple, klenuté křížem. Žebra mají klínovitý profil s postranními výžlabky. Proporce tohoto profilu jsou subtilnější než u fragmentu klenebního výběhu, který byl nalezen v severním pilíři arkády mezi vstupní prostorou a barokní lodí kostela. Zřejmě hovoří pro pozdější vznik kaple ve srovnání s presbyteriem a pro možné zařazení výstavby kaple do první poloviny 14. století. Klenební konzola, kterou inventáře muzea spojují rovněž s kaplí se vši pravděpodobností pochází z vnějšího lince severní stěny kaple - tedy z přípoje presbyteria.

Jižní kaple byla kratší než kaple na severní straně presbyteria a snad také nižší. O její původní výšce se však nezachovala žádná zpráva. Kaple byla později přepatrována. V této podobě byla také zachycena uvedenými fotografiemi. Západní pole kaple bylo před demolicí odděleno příčkou. Lze soudit, že tato příčka vznikla dodatečně. Klenba západního pole asi byla později zbavena žebor nebo byla rekonstruována. Snad byla pokryta sítí zprohýbaných barokních štukových žebor, jejichž stopy jsou zřejmé na historické fotografii.¹⁹⁾

19) Není však zcela jisté, že fotografie nevznikla v pozdějším přízemku přepatrované kaple.

Obr. 5: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Klenební svorník ze západní části zbořené jižní chórové kaple kostela. Uložen v lapidáriu Prácheňského muzea v Písku (foto Jan Sommer, 1997).

Obr. 6: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Interiér prvního patra věže. Pohled k jihu (foto Jan Sommer, 1996).

Obr. 7: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Fragment ostění gotického okna, uložený druhotně v severozápadním nároží raně barokní kostelní lodi (foto Jan Sommer, 1996).

Rozsah severní kaple lze z nálezů odvodit celkem přesně. Zatím pouze neznáme polohu a způsob zakončení kaple na západní straně. Severní stěnu členily opěrné pilíře, z nichž západní byl zjištěn archeologicky, východní se patrně ve zbytcích zachoval v západní stěně barokní věže. Nároží polygonálního závěru kaple opěráky postrádala.²⁰⁾ Stě-

20) Zjistit to bylo možno na severoseverovýchodním nároží z prvního patra věže.

Obr. 8: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Konzola s listovým dekorem ze zbořeně jižní stěny presbyteria gotického kostela. Uložena v lapidáriu Prácheňského muzea v Písku (foto Jan Sommer, 1997).

ny kaple nahoře ukončovala vyžlabená tesaná žulová římsa. Jihovýchodní stěna kaple byla připojena k ploše západní špalety severního okna presbyteria, jehož pozůstatky byly popsány výše. Tato stěna kaple byla po vybrání zássypu nad pozdější klenbou vstupní prostory zkoumána do hloubky asi 2 m pod korunou, aniž zde byla zjištěna existence okenního otvoru. Také v severní stěně závěrového pole kaple, viditelné z patra věže žádné okno nebylo. Před vložením dvou mírně obdélných polí křížové klenby nynější vstupní prostory byl interiér kaple zaklenut klenbou, po níž se zachoval hrotitý vrchol čelního oblouku na jižní straně, viditelný dnes z prostoru podkroví. Na severní stěně staršího presbyteria se zde zachovalo několik cihelných vyžlabených tvarovek, upevněných k lici stěny pouze maltou. Spodní plocha tvarovek je pokryta zbytky interiérové omítky, což nasvědčuje tomu, že interiér kaple pod touto klenbou byl stavebně dokončen a provozně využíván. Vzhledem k tomu, že se na jiných místech zdíva kaple nad nynější klenbou žádné další zbytky tohoto staršího zaklenutí nezachovaly, nelze doložit, že tato klenba byla pořízena hned při dokončení kaple.²¹⁾ Jak dokládají opěráky na severní straně kaple, se zaklenutím se jistě od počátku počítalo.

Dispozice raně gotického kostela byla již celkem přesně rekonstruována J. Kuthanem.²²⁾ Po archeologických výzkumech z posledních let a popsání výsledcích povr-

21) Z technického hlediska není možno vyloučit vložení zjištěné klenby při některé z prvních pohusitských úprav.

22) J. Kuthan, cit. v pozn. 5, s. 69n.

Obr. 9: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Konzola přípory s geometrickým dekorem ze zbořeně jižní stěny kostela. Uložena v expozici Prácheňského muzea v Písku. Detail levé strany (foto Jan Sommer, 1997).

chového a sondážního průzkumu je možno doplnit některé opěrné body pro orientaci dalšího zkoumání.

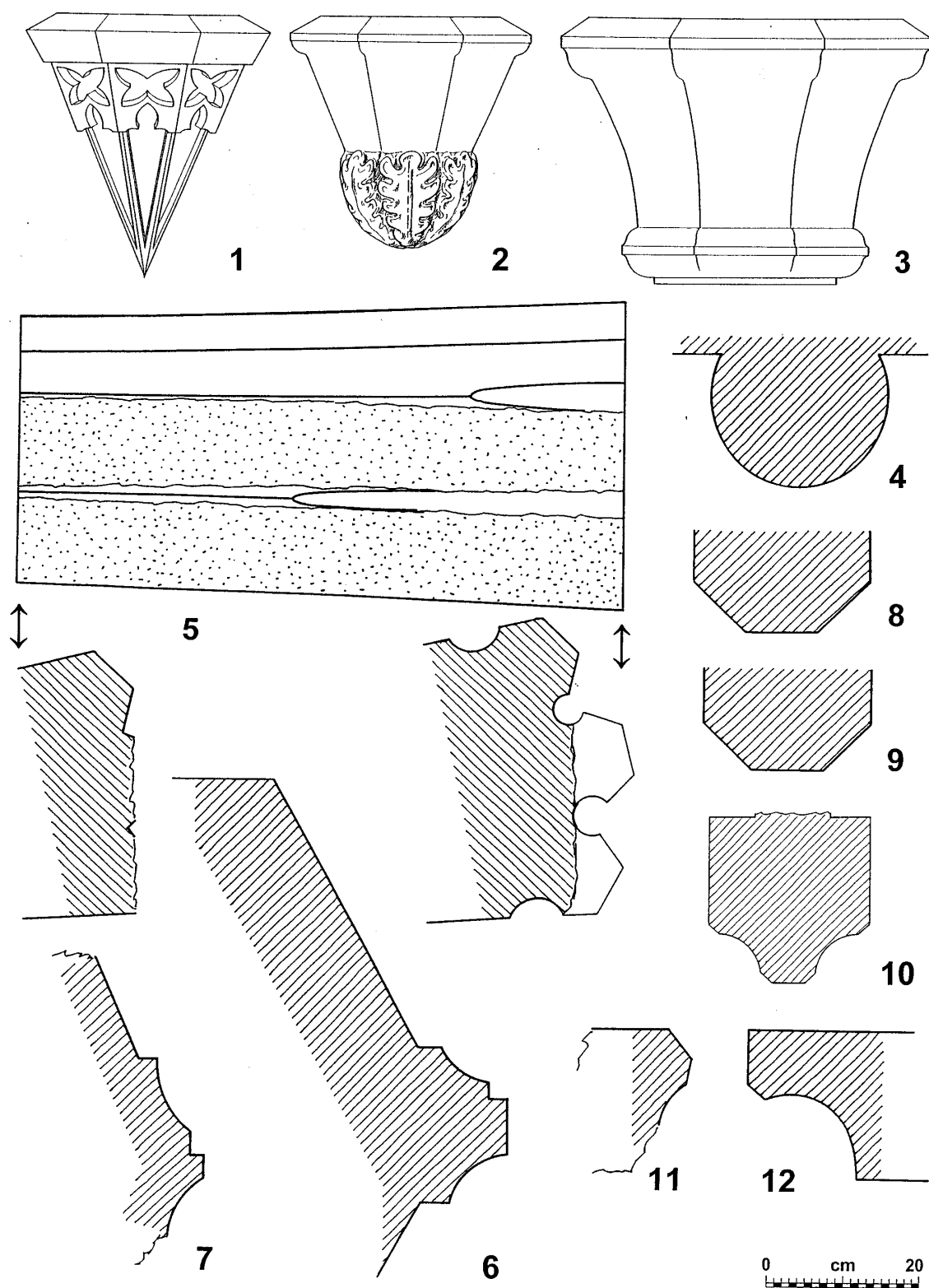
Z uvedeného plyne, že raně gotické presbyterium se rozkládalo v místech východní části dvorku při jižním průčelí nynějšího barokního kostela. Archeologicky byla doložena poloha jižního pilíře vítězného oblouku. Na plánu v Soupisu jsou zakresleny v severní stěně dnes neexistujícího domu čp. 122 tři válcové klenební přípory. Umístění těchto přípor v severní stěně domu dokládá dosud nepublikovaný akvarel, chovaný ve sbírkách Prácheňského muzea.²³⁾ Je zřejmé, že tříčtvrtévalcové přípory spočívaly na vysoko položených konzolách, z nichž dvě byly zachyceny detailním výkresem v Soupisu.²⁴⁾ Některé články byly po demolici domu darovány do muzea,²⁵⁾ kde je dnes uloženo několik žulových bloků s úseky tříčtvrtévalcové přípory o průměru 23 až 23,5 cm. Lze mít za to, že pocházejí právě z těchto míst. Nebyly nalezeny klenební konzoly, které by přesně odpovídaly těm, jež jsou zakresleny v Soupisu. V expozici Prácheňského muzea se však zachovala poškozená klenební konzola na jejíž krycí desku by mohla být osazena přípora

23) J. Widemann, 1932, sign. VU 1921.

24) J. Soukup, cit. v pozn. 1, s. 229, obr. 251.

25) Viz inv. č. VI-3039: „Tři válcové, žulové přípory s konsolami po 3 m délky se dvěma hlavicemi po 50 cm dl. z XIII. století. Z hraniční zdi býv. dominikánského kostela v Písku; 18 kusů.“ a inv. č. VI-3040: „Pět částí gotických žeber a dva svorníky z býv. klenutí kaple sv. Barbory starého domin. kostela; v domě čp. 122 „U bílé růže“.“

Veškeré architektonické články daroval architekt Bartuška, stavitel v Písku. Jako další dárce uveden V. Koubeck, mistr zednický. Do muzea byly předměty darovány 22. 6. 1935.

Obr. 10: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Gotické architektonické články, které byly původně součástí kostela. 1 - Rekonstrukce původní podoby konzoly přípory s geometrickým vzorem ze zbořeně jižní stěny presbyteria. Poškozený originál uložen v expozici Prácheňského muzea v Písku. 2 - Rekonstrukce původní podoby konzoly přípory s listovým dekorem ze zbořeně jižní stěny presbyteria. Poškozený originál uložen v lapidáriu Prácheňského muzea v Písku. 3 - Rekonstrukce původní podoby hlavice klenební přípory ze zbořeně jižní stěny presbyteria. Poškozený originál uložen v expozici Prácheňského muzea v Písku. 4 - Profilace klenebních přípor ze zbořeně jižní stěny presbyteria dle fragmentů uložených v Prácheňském muzeu v Písku. 5 - Fragment klenebního výběhu žebrové klenby, vezděný druhotně v severním pilíři arkády mezi vstupní prostorou kostela a lodí. Nahoře pohled, dole profilace v místech obou původních ložných ploch. 6 - Profilace ostění zrušeného okna v severní stěně raně gotického presbyteria odhaleného na jižní straně podkroví nynější vstupní prostory. 7 - Profilace neznámého okenního otvoru podle fragmentu vezděného druhotně do severozápadního nároží raně barokní lodi. 8 - Profilace fragmentu ostění (žebra?) vezděného druhotně do vnitřního lince severní stěny raně barokní lodi. 9 - Profilace fragmentu ostění (žebra?) vezděného druhotně do vnitřního lince jižní stěny nynější vstupní prostory. 10 - Profilace klenebního žebra ze zbořeně jižní chórové kaple dle svorníku uloženého v expozici Prácheňského muzea v Písku. 11 - Profilace gotického architektonického článku (římsy?) vezděná druhotně do soklové partie vnějšího lince severní stěny raně barokní lodi. 12 - Profilace hlavní římsy severní chórové kaple dle fragmentu, zazděného druhotně do barokního střešního štítu na rozhraní lodi a nynější vstupní prostory (zaměření Jan Sommer, 1996, 1997).

Obr. 11: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Hlavice klenební přípory s geometrickým dekorem ze zbořené jižní stěny presbyteria gotického kostela. Uložena v expozici Prácheňského muzea v Písku (foto Jan Sommer, 1997).

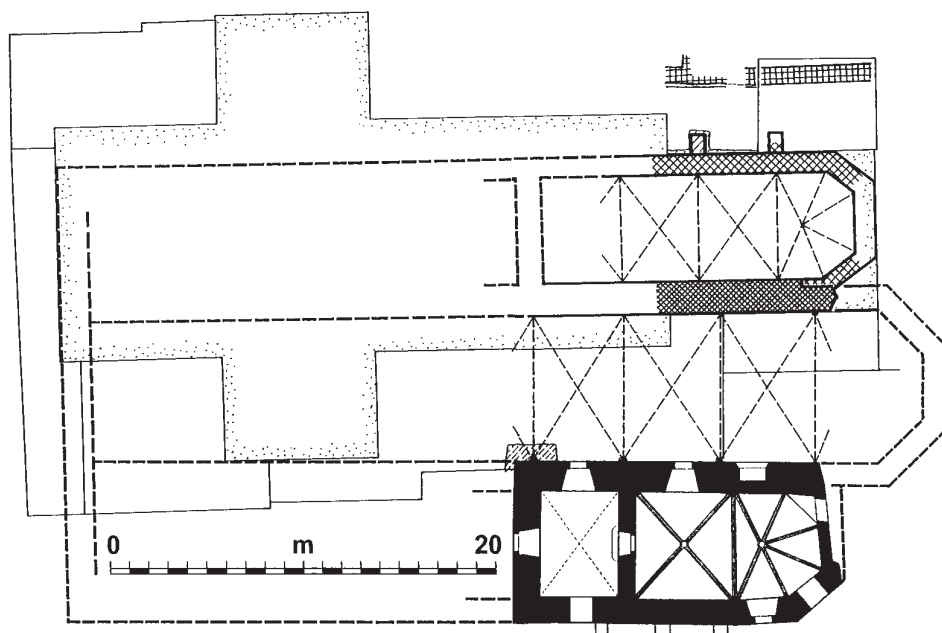
uvedeného průměru. Patrně se jedná o jednu z konzol, zakreslenou v Soupisu. Při detailní prohlídce však vidíme, že odlišnost členění konzoly od kresby je veliká. Jedná-li se opravdu o totožný prvek, musíme velký rozdíl nejspíše chápat tak, že při pořizování kresby pro Soupis byla konzola, osazená tehdy ještě na svém původním místě pokryta vrstvami nátěrů, které její tvary znejasnily, nebo byla konzola špatně přístupná. Těleso konzoly tvoří mnohoboký jehlanec, z nějž byla plastická výzdoba většinou osekána. Po stranách v koutech při stěně se však zachovaly ve velmi dobrém stavu ostře vyřiznuté kružbičkové motivy. Z nich lze usoudit, že těleso konzoly bylo ozdobeno lípanou kružbou. Na hranách jehlance probíhaly lišty, spojené vždy hrotitým obloučkem s ostře vykrojenými nosy. Mezi vrchol obloučku a profilovanou krycí desku byly vloženy ještě výrazně zaostřené čtyřlísty. Profilace krycí desky bohužel byla otlučena. Lze však zjistit, že měla neobvyklý ostrohranný profil. Kružbičkové útvary na konzole však překvapují precizností zpracování v nepoddajném žulovém materiálu i hloubkou reliéfu. Ostrost kružbových forem by mohla svědčit vlivu poklasické gotiky. Spolu s celkovou hmotností a průměrem, který by mohl odpovídat uvedeným příporám, lze snad mít za to, že konzola pochází z presbyteria dominikánského kostela.

Ze stejných míst kostela zřejmě pochází konzola s vegetabilním dekorem, uložená v muzejním lapidáriu. Jehlancové těleso konzoly je pouze ve spodní části obaleno chomáčem vztyčených laločnatých (dubových?) lístků. Od kruž-

Obr. 12: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Pohled na jižní stěnu nynější vstupní části kostela - do prostoru někdejšího presbyteria. Nad pultovou střechou přístavku vystupuje ze stěny fragment válcové klenební přípory (foto Jan Sommer, 1996).

bové konzoly se výrazně liší i profilace římsy, která je zespodu měkce profilována zaoblením. Totéž platí i pro převládající oblé tvary hlavice přípory, jejíž spodní prstenec má profil hruškovce. Horní plocha hlavice svými rozměry koresponduje s dříve zmíněným fragmentem výběhu klenebních žeber, vezděným do severního pilíře arkády mezi lodí a vstupní prostorou kostela. Je nanejvýš pravděpodobné, že všechny tyto elementy pocházejí z jednoho klenebního systému. Formy je třeba zařadit do druhé poloviny 13. století. Je však zřejmé, že z děl, která vznikala v té době v Písku se jedná o jedno z nejkvalitnějších. Proto je třeba upozornit na možnost, že stavební vývoj kostela probíhal poněkud komplikovaněji, než jsme naznačili v předchozích odstavcích. Při stavbě kostelů mendikantských klášterů se častěji výstavba kostela zahajovala poměrně výtvarně zjednodušenou svatyní v místě pozdějšího presbyteria. Po vystavění významnější části chrámové lodi a kláštera se pak přikročilo k definitivní stavbě presbyteria. V řadě případů pak presbyterium dokončeného kostela nese nejpokročilejší slohové znaky a překvapuje i svými rozměry a vůbec nákladností výstavby. Souvisí to snad i s postupným společenským etablováním konventu, kdy klášter získává bohaté příznivce, jimž pak umožňuje zřizování rodinných pohřebišť právě v presbyteriích. Tento postupný vznik kostelů se patrně podílel na zvýraznění presbyterií, které bylo již uměleckohistorickou literaturou mnohokrát zkoumáno pod pojmem „kaplové chóry“. Je pravděpodobné, že ne vždy musel nutně vznikat vysoký, nápadně slohově vyspělejší chór

Obr. 13: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Rekonstrukce půdorysu kostela před zničením gotické stavby na počátku 15. století. Černě je vyznačena jižní boční kaple, zakreslená podle půdorysu kostela v Soupisu památek (cit. v pozn. 1), hustším šikmým křížkováním zdivo ze 13. století obsažené v jižní zdi nynější vstupní prostory kostela, řídkým šikmým křížkováním dochované úseky zdiva severní kaple ze 14. století, šikmá šrafu- ra značí části zdiva doložené archeologickým průzkumem, přerušovaná šikmá šrafura označuje archeologicky doložené gotické základové zdivo, vodorovným křížkováním je označeno pozdně gotické či renesanční zdivo severně od kostela, doložené archeologickým a stavebním průzkumem. Tečkováním je zvýrazněn obrys nynějšího barokního kostela. Silné obrysové linie označují průběh gotických zdí, které lze pokládat za nepochybné, přerušovanou čarou jsou zakresleny hypotetické části dispozice gotického kostela (kresba Jan Sommer, 1997).

jíž v první stavební fázi kostela ze záměru stavebníkov. Pokročilost presbyteria je totiž v některých případech tak nápadná, že jeho vznik již v počátcích existence konventu je vyloučený.²⁶⁾ Teprve další archeologické výzkumy by mohly osvětlit případnou starší podobu jednoduššího presbyteria či provizoria v Písku.

Přípory na jižní stěně bývalého presbyteria se navzájem shodovaly svými rozměry,²⁷⁾ což znamená, že patrně nesly šestidílné klenby. Jejich vzájemná vzdálenost byla zřejmě značně menší, než šířka presbyteria. Ze zaměření v Soupisu lze odvodit pro šířková pole presbyteria poměr stran $4,9 \times 7,4$ m (tedy přibližně 2 : 3). Lze předpokládat, že obdélná pole byla tři a - hypoteticky - že na východě již na dochovanou příporu na severní straně navazoval polygonální závěr. Délku presbyteria v interiéru pak lze odhadnout na 21,3 m. Pokud připustíme, že západní zeď gotické lodi nemohla stát západněji, než stěna barokního presbyteria nad tarasní zdí, vychází vnitřní délka kostelní lodi rovněž na 21,3 m. Vnitřní šířka východní části kostela - tedy raně gotického presbyteria spolu s oběma postranními

kaplemi - je na plánu v Soupise s odchylkou několika centimetrů táž. Pokud tedy na trojdielný závěr kostela navazovalo trojlodí stejné šířky, musel být jeho půdorys prakticky čtvercový.

Není vyloučeno, že v bočních stěnách presbyteria žádná okna nebyla. Takovou variantu by patrně stavitel zvolil, pokud by od počátku počítal s přístavbou postranních kaplí. Podle forem, které měly články žebrové klenby v jižní kapli lze soudit, že tato kaple vznikla ještě ve 13. století jako raně gotická. Jediným slohovým prvkem, nalezeným na zbytcích gotického zdiva někdejší severní kaple je vyžlabená podstřešní římsa, kterou bychom měli řadit spíše až do pokročilého 14. století. Podle zpráv o donacích z poloviny 14. století je zřejmé, že tehdy již obě kaple stály. Pro vznik obou kaplí v rozdílné době nasvědčuje i značná odlišnost v poloze východní stěny jejich závěrů. Severní kaple

v místech nynější vstupní prostory měla východní stěnu asi o 2 m dále. Teoreticky je možné, že při výstavbě presbyteria se počítalo s kratší kaplí, a že proto vznikl ústupek na severní stěně presbyteria. Jižní kaple byla nejspíše nižší než severní. Tyto významné souvislosti však budou uspokojivě vysvětlovány jediné pomocí archeologických výzkumů v budoucnu.

Raně gotická stavební činnost v Písku dosahovala výjimečné kvality a intenzity. Dominikánskému kostelu věnovala zdejší stavební huť rovněž velkou péči. Přijmeme-li názor, že z presbyteria klášterního kostela pochází jehlanco- vá konzola s lípanými kružbami, uložená dnes v muzeu, že presbyterium bylo klenuto příčně podélnými poli, a že mělo polygonální závěr, přičemž klenbu nesla vyžlabená hmotná klínovitá žebra, interiéru osvětlovala okna s vyžlabenými pruty a současně uvažujeme o reálné účasti tzv. písecko- zvíkovské stavební huti při vzniku těchto prvků, můžeme považovat písecký kostel dominikánů za zvláště kvalitní dílo huti. Diametrální odlišnost forem používaných v presbyteriu klášterního kostela oproti známým výtvorům huti nevyhnutelně předpokládá příchod kameníků, obeznámených s aktuálními řešeními pozdně klasické mimokatedrální gotiky v západní Evropě. Vzhledem k historickým souvislostem ovšem předpokládáme, že stavba musela probíhat ještě za života krále Přemysla Otakara II. Konzolu s kružbovou paneláží snad lze přirovnat k drobné konzolce arkatury na západní straně zvíkovské hradní kaple z doby kolem roku 1275, u níž je rovněž horní část s kružbičkami plasticky zvýrazněna. Vzájemná odlišnost obou píseckých konzol mohla souviset se záměrným používáním takových kontrastů jak je často poznáváme např. u protichůdných řešení hlavic v ostění portálů apod.

26) Můžeme zde zmínit kostel minoritů ve Steinu, dominikánský kostel v Českých Budějovicích, ale pravděpodobně i minoritský kostel v Jihlavě. Poněkud odlišné je třeba vykládat např. nepochybně záměrně budovaná mauzolea v Anežském klášteře klarisek v Praze či v minoritském kostele ve Vídni. Z naší literatury k tomuto tématu je třeba zmínit např. knihu J. Kuthan: *Zakladatelské dílo krále Přemysla Otakara II. v Rakousku a ve Štýrsku*, Academia, Praha 1991. K poznání stavebního vývoje českobudějovického dominikánského kostela nedávno přispěl archeologický výzkum; viz J. Thoma: *Předběžná zpráva o výsledcích archeologického výzkumu na Piaristickém náměstí v Českých Budějovicích*, in: *Výběr*, 33, 1996, č. 2, s. 85 - 90. Obecně tezi o kaplových chórech zastávala na základě vlastních starších studií především Renate Wagner-Rieger: *Mittelalterliche Architektur in Österreich*, Verlag Niederösterreichisches Pressehaus, St. Pölten-Wien, 1988.

27) Pokud můžeme věřit starší dokumentaci.

Z průzkumu kostela a jeho okolí vyplývají směry pro budoucí výzkumy. Nepochybně budou dalšími poznatky přispívat jednotlivé nálezy architektonických článků, použité druhotně ve zdivu okolních domů. Velkou pozornost si rovněž zaslouží nynější jižní stěna vstupní prostory - severní stěna raně gotického presbyteria, která může ještě skrývat stopy klenebních přípor či zazděných otvorů. Nejvíce však můžeme očekávat od budoucích archeologických výzkumů. Jejich hlavním cílem jistě budou terény před východním průčelím vstupní prostory, některé plochy pod podlahami kostela, ale také značně vysoko položený dvůr domu čp. 122, sahající až k tarasní zdi nad Otavou. Je velmi pravděpodobné, že kromě zbytků staršího domu, který byl zbořen v roce 1935, právě zde budou nalezeny zbytky staveb kolem rajského dvora, které zanikaly postupně od husitských válek.

Po zničení kláštera v roce 1419 byly pozemky rozchváčeny městem. Na území klauzury vzniklo několik domů. Nejsevernější z nich (čp. 122) pojal do své rozlohy i raně gotickou kapli, která na jihu sousedila s gotickým presbyteriem. Na místě severní kaple byl pozemek snad také nějak využit. Pro pohusitské období byla zatím prokázána zeď domu pod dvorkem severně od dnešní vstupní prostory. S ní mohla souviset zeď, obsažená dnes v severní stěně kostelní věže až do výšky 1. patra. Nelze však vyloučit, že zde se již jedná o součást renesanční výstavby.

V 16. století vznikla na místě původní kaple severně od gotického presbyteria městská solnice. Její východní průčelí s výraznou sgrafitovou výzdobou dnes tvoří hlavní vstupní průčelí kostela. Bez dalších podrobných stavebních a archeologických výzkumů však nelze stanovit rozsah solnice - zejména polohu její západní zdi - ani dispoziční dělení interiéru. Pouze je zřejmé, že její výška odpovídala výšce nynější vstupní prostory. Lze předpokládat, že uvnitř existovalo dělení alespoň na přízemí a jedno patro. Vzhledem k rozměru cihel použitých v ostění portálu v severní stěně vstupní prostory, později opět zazděného, lze považovat za možné, že vznikl za renesanční výstavby v 16. století. Zatím zůstává otázkou, jaké budovy navazovaly na severu na tuto stavbu. Na jihu zřejmě existovala komunikace z náměstí západním směrem k městské hradbě. Nasvědčuje tomu brána zdobená sgrafity, navazující na jihovýchodní nároží solnice. O tom, že tato plocha někdejšího raně gotického

Obr. 14: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Východní část dvorku na jižní straně kostela na akvarelu J. Widemanna z roku 1932. Vpravo později zbořená jižní stěna raně gotického presbyteria s konzolovými klenebními příporami (Prácheňské muzeum v Písku).

presbyteria sloužila jako veřejná komunikace víme i z pozdějších písemných zpráv, kdy město bránilo jejímu zastavování.

S obnovou zaniklého kláštera se začalo až v roce 1629, kdy tehdejší zástavní držitel města don Martin de Hoeff Huerta dne 17. března vyznává, že spatřil místa kde, kdy si stával klášter a pojal úmysl jej obnovit.²⁸⁾ Téhož roku také získal první dům postavený v někdejším klášterišti a již tehdy se v kostele sv. Kříže konaly bohoslužby.²⁹⁾ Tyto zřejmě probíhaly v dochované jižní chórové kapli, která snad nikdy nepřestala sloužit sakrálním účelům, jak o tom svědčí odkaz Viktorina Aletyna z roku 1607, kdy odkazuje kostelu sv. Kříže 30 kop.³⁰⁾ Městská obec se bránila (kromě jiného) restituování domů, stojících v klášterišti, dominikánům. Za tím účelem byli císařem do Písku vysláni jako komisaři Jindřich Hýzrle z Chodů a Mikuláš Deym ze Strítěže, aby na místě zjistili konkrétní okolnosti. Součástí jejich

28) A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 103.

29) A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 103.

30) A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 103.

relace z roku 1637 je i zbežný popis klášterišť: „... místo onoho kláštera a jeho trosky ve městě Písku jsme poctivě a na vlastní oči prohlédli a také jsme na tom místě našli jistá a zřejmá znamení a důkazy, (které) jsou pořád ještě vidět; základy kláštera, okna, ambít s oblouky (klenbami) nad ním a brány (portály), který byl roku 1419 dne 20. srpna zbořen ...a duchovní osoby z řádu sv. Dominika byly zabity. Jakož také několik domů v ambitu zcela zbořených a od téhož pána Dona Martina de Hoeff Huerty témuž (klášteru) jako pozemek předaných ...”³¹⁾

Městská solnice byla zřízena v neznámé době v prostorách severní chórové kaple (pravděpodobně někdejší kaple Těla Kristova - viz výše), v roce 1419 částečně uniklé zkáze.

S úpravami bývalé solnice na kostel započal převor Martin Valaský v roce 1641: „Poté, co byla ze solnice vynesena všechna suť, byla klenba (na mnohých místech hrozící zřícením) renovována důstojným otcem, bratrem Martinem Valaským, licenciátem theologie a prvním obnovitelem tohoto místa. Střecha z větší části spálená, byla nově opravena. Věž, nově vyzdvižená nákladem sarchuřečeného převora, byla pokryta zeleným plechem. Tehdy na další opravy sarchuřečeného místa darovala Ludmila Ubermesserová, manželka Leonarda Ubermessera, 100 zlatých ... Zedníkovi dáno za kostel 136 zl. a pět měřic žita. Od paní Lidmily zl. ...?, zbytek otec převor. Věž stála 139 zl. (bez žita). Zaplatil převor. Oprava střechy 12 zl. Zaplatil převor. Okna jsou zbudována zčásti nákladem otce převora, zčásti konšela pana Václava Macha, zčásti paní Zuzany Švantlové, zčásti také nákladem Reginy Žďárské. Stála 68 zl. Všechny kostelní dveře nechal obstarat a natřít (namalovat) otec převor s výjimkou velkého vchodu, jehož natření obstarala paní Apolonie, manželka konšela Jana Ubermessera. Zhotovení dveří stálo 15 zl., nátěr (malba) 6 zl.”³²⁾

Ze svrchu popsaného plyne, že v době, kdy dominikáni získali objekt solnice, již tato prostora nesloužila svému účelu, nýbrž se nacházela v troskách po požáru. K její zkáze došlo pravděpodobně v souvislosti s nedávným vypálením Písku roku 1620. V průběhu roku 1641 tu převor jen na stavebních úpravách proinvestoval 376 zlatých.

O podobě kostela jsme stručně informováni také roku 1650: „V tom místě, kde je nyní svatýřka sv. Kříže, byla kdysi solnice, byla však bez jakýchkoli průtahů obcí vrácena a na důkuvzdání a k Boží chvále prací veledůstojného ot-

Obr. 15: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Interiér. Pohled k západu (foto Jan Sommer, 1996).

ce Martina Valaského, tehdy převora téhož konventu, byla znovu uvedena do řádné podoby kaple, z níž se ambitem jde k jiné kapli Nejsvětějšího růžence, která byla vybudována a stvrzena za provincialátu veledůstojného otce Dominika Laura. Tento kostel má tři zvony, nejmenší ve věžičce téhož, menší s větším ve věži proti vstupu, k němuž vystavěná sakristie je připojena k Růžencové kapli ...”³³⁾

Narůstající obliba kostela byla bezpochyby jedním z důvodů pro jeho rozšíření, o něž konvent z pochopitelných důvodů usiloval už proto, že dosavadní kostel byl vlastně pouhým provizoriem. S přístavbou se mohlo začít snad již v 60. letech 17. století. Nic bližšího o ní nevíme, pouze je známo, že v březnu roku 1667 prosí převor s konventem hraběte Vratislava z Mitrovic, královského místodržícího a prezidenta České komory a dále úředníky České komory o almužnu na dostavbu kostela, o němž se píše, že je nedostavěný.³⁴⁾ Stavba zjevně i nadále pokračovala jen pomalým tempem také v letech následujících.

Stavební aktivita byla výrazně oživena koncem 17. století za převorů Václava Ibera a zejména Václava Kertzingera. Pamětní kniha kláštera stručně shrnuje množství provedených prací: „Roku 1698. Za převorátu veledůstojného otce magistra, bratra Václava Kertzingera bylo obnoveno následující.

Za první. Věž neboli zvonice, kterou stavěl, ale nedokončil, veledůstojný otec, bratr Václav Iberus, převor píseckého konventu v letech 1685-87, byla tohoto roku dokončena; pod touto věží byla vybudována spílka.

Za druhé. V chóru kostela směrem ke kapli mrtvých byla prolomena zeď a zřízeno okno, které nyní dosti osvětluje celý chór; předtím značně temný.

Za třetí byla ve stejné výšce zbudována zeď mezi kostelem a zahradou, namalován obraz našeho svatého otce Dominika de Soriano na průčelí kostela, udělána velká brána

31) *Relatio ratione huius donationis supremi domini Don Martin de Hoeff Huerta patribus Dominicis conventus Piseensis s. Crucis factae. A dominis commissariis Sacrae Caesariae Maiestati facta* (po 18. 6. 1637); in: Národní knihovna v Praze, oddělení rukopisů a starých tisků, sig. XV C.I. - *Memorabilia conventus S. Crucis Piseensis* (dále jen MemC), sine fol.

32) *Brevis annotatio, quomodo et per quem tam structura ecclesiae SS. monasterii S. Crucis Piseae, quam etiam ornamenta eius ad effectum sum sint perducta*, 1641; in: MemC, sine fol.

33) *Rerum memorabilium de statu conventus Piseensis S. Crucis ordinis Praedicatorum ex paginis et literis eiusdem collecta, et in unum redacta. Sub regimine R. P. Raphaelis Delaminez S. T. L. et pro tunc prioris conventus eiusdem. Anno 1650*; in: MemC, fol. 3r.

34) Viz opisy listů in: Státní ústřední archiv Praha, Nová manipulace, sign. K2 D1-5.

*vchodu z uličky ke kostelu, vystavěn ambít vedoucí od kostela až ke kapli mrtvých; v témže ambitu byla vystavěna nová sakristie. ...*³⁵⁾

Díky uvedeným písemným zprávám a novému dendrochronologickému datování krovu lodi a presbyteria můžeme dokumentovat postupný etapovitý nárůst stavby v 17. a 18. století tak, jak to dovolovaly finanční možnosti kláštera, závisející především na darech dobrodinců.

Po vyčištění interiéru a opravě střechy někdejší solnice vznikla patrně nevelká kaple v rozsahu dnešní vstupní prostory. K severnímu průčelí byla přistavěna věž, která zřejmě obsáhla části starších domů. Podle zprávy z roku 1650 vedl z této kaple ambít do Růžencové kaple, která se patrně nacházela v původní raně gotické jižní kapli. U této spojovací chodby byla situována při Růžencové kapli sakristie. Nejspíše zaujímal část nynějšího jižního přístavku vstupní prostory. Renesanční průjezd na nynější jižní dvorek byl v té době patrně užíván jen ke vstupu do kaple.

Klenbu nynější vstupní prostory nedovedeme k uváděným letopočtům spolehlivě vztáhnout. Nejpravděpodobnější ovšem je, že vznikla hned v první etapě úprav po roce 1641. Její konstrukční řešení se nápadně liší od kleneb lodi a západní části kostela. Klenba je tenká z cihel kladených podélně po vrstevnici. Poměrně neobvykle jsou řešeny hrany lunet, kde se řady cihel plynule zatačejí z jedné plochy do druhé.

Není jasné, jak byla prostora ukončená na západě před přístavbou lodi. Pokud klenba dnešní vstupní prostory vznikla až po přístavbě obvodních stěn lodi, stalo se tak ovšem bezpochyby dříve, než došlo k zaklenutí lodi.

Někdy před rokem 1651 byla pod původním presbyteriem zřízena krypta pro jednoho z největších dobrodinců obnoveného kláštera, totiž Jana Viléma II. ze Švamberka a jeho manželku Johannu, rozenou Trčkovou z Lipy.³⁶⁾ Bezpochyby již v této době byl jasný koncept raně barokní kostelní lodi v její dnešní podobě. Nevíme však, byla-li již tehdy založena, ani do jaké míry případně její výstavba pokročila.

Písemná zpráva z roku 1667 o tom, že kostel je nedostavěný, spolu s dendrochronologicky ověřeným stářím kmenů pro trámy krovu lodi, kácených roku 1666, dokládají, že obvodní zdi lodi tehdy již stály. Je otázkou, zda k nim dodatečně, ale ještě před omítnutím byly připojeny přízední pilíře s postranními lisenami, nebo jestli se jednalo o jednotný stavební koncept. Za nepochybné však lze považovat, že forma nynější klenby je výsledkem určité změny názoru. Jednoduchá valená klenba s hlubokými trojúhelnými lunetami totiž nerespektuje postranní příložky přízedních pilířů. Tvarům klenebních podpor by odpovídala klenba valená s patkou na hlavicích těchto příložek. Vlastní pilíře by pak tvořily opěru pro výrazně vystupující pasy. Je možné, že klenba vznikla s určitým zpožděním po roce 1666, tedy již pod střechou.

Zřejmě během výstavby lodi byla zřízena arkáda mezi nynější vstupní prostorou a lodí, která v té době plnila funkci vítězného oblouku. Současně s vyzdíváním tohoto oblouku byla do jeho jižního pilíře vsazena dvojice trámů, na

níž byla nejpravděpodobněji upevněna kazatelna. Stěny tohoto presbyteria obsahují zdi severní kaple gotického kostela, poznamenané velmi četnými zásahy renesančními. K doplňkům doby, kdy zde bylo raně barokní presbyterium, zřejmě patřil výklenek lichoběžníkového půdorysu na severní straně. Je pravděpodobné, že k umístění tohoto výklenku byl využit starší vstup, který pocházel buď z dob renesanční solnice, nebo se jednalo o raně barokní průchod do severního dvorku, kde mohla stát nějaká přístavba. Nad tento výklenek byl v rámci úprav první poloviny 18. století doplněn členitý římsový nástavec, z jehož forem lze vyčíst, že horní ukončení výklenku bývalo půlkruhové. Později byla do výklenku zasazena náhrobní deska.

K prvotní výbavě raně barokního presbyteria snad patří okna nad nynějším vstupem a v podélných stěnách vstupní prostory, jelikož se formou a provedením odlišují od ostatních oken v kostele. Nízké široké otvory s půlkruhovým záklenkem jsou oboustranně špaletované.

Není přesně jasné, jaký stavební vývoj prodělávala kostelní věž, zmiňovaná již roku 1641. Snad lze mít za to, že zprávy, uvádějící stavební činnost na věži v letech 1685 až 1687, se týkaly dokončení zvonového patra. Definitivní dokončení věže - ovšem v rozsahu přízemí a čtyř pater - je pak spojováno s rokem 1698. Tehdy se uvádí též prolomení okna v kostele směrem ke kapli mrtvých, snad tedy na jižní straně presbyteria. Zmiňuje se téhož roku provedená brána z uličky ke kostelu - nespíše se jedná o vsazení dochovaného ostění v přičce, jež uzavřela někdejší renesanční bránu na jižní straně nynější vstupní prostory - a kupodivu též opět ambít od kostela ke kapli mrtvých, v němž byla vystavěna nová sakristie.

Věž je připojena k severnímu boku východního pole vstupní prostory kostela. Těleso věže má tvar pravouhlého hranolu. Půdorys věže je mírně obdélný, protáhlý v západovýchodním směru. Interiér je dělen ve vertikálním směru na přízemí a pět pater. Přízemí je přístupné od západu ze severního dvorku a první patro z jihu, z úrovně kruchty ve východní části vstupní prostory. V úrovni přízemí a prvního patra věž nemá vlastní jižní stěnu. Jižní stěna horní části věže je proto vynesena na mohutném klenutém pasu v jižní části interiéru prvního patra. Interiéry jsou obdélného půdorysu a jsou opatřeny v přízemí valenou klenbou s dvojicí lunet, ve čtyřech dalších patrech jednoduchými trámovými stropy. Čtvrté patro je vyplněno zvonovou stolicí. Na všech stranách se otevíralo velkými půlkruhem zaklenutými zvukovými okny, doplněnými omítkovými klenáky. Severní z těchto oken bylo později zazděno při přístavbě sousední budovy soudu. Nad střídě profilovanou římsou bylo kolem roku 1700 doplněno poslední patro s oválnými okny, zdvojenými lisenami při nárožích a bohatě profilovanou hlavní římsou, nad níž se tyčila členitá jehlancovitá střecha.

Interiéry věže nesou zajímavé stopy poměrně pestrého stavebního vývoje, které se na exteriéru neprojevují. Přízemí i 1. patro je připojeno k severní stěně vstupní prostory. Naopak severní stěna těchto dvou podlaží zřejmě obsahuje nesporné, ale obtížně interpretovatelné zbytky staršího zdiva. Patrně se jedná o pozůstatky pozdně gotické či spíše renesanční stavby, která byla při výstavbě věže zčásti pojata do její hmoty. Severní stěna prvního patra věže je z různorodého materiálu. Asi dolní dvě třetiny výšky stěny až

35) Anno 1698. Sub prioratu A. R. Patris Magistri Fratris Wenceslai Kertinger: restaurata sunt ut sequitur; in: MemC, sine fol.

36) Srov. J. Adámek, J. Fröhlich: *Krypty kostela Povýšení svatého Kříže v Písku*, in: Sborník Společnosti přátel starožitností, 4, Praha 1996, s. 168; J. Adámek, J. Fröhlich: *Písecké náhrobníky z 13. - 18. století*, Písek 1996, s. 24, 26.

k výraznému ústupku obsahují těžko interpretovatelné zbytky staršího zdiva. Vpravo je úsek asi kamenného lomového zdiva, krytého starší omítkou. Na něj navazuje asi v pravé třetině stěny nepravidelný svislý pás patrně kamenného zdiva vyspravovaného cihlami, který by mohl být zbytkem zdi, která vybíhala kolmo jižním směrem. O těchto souvislostech by snad mohl více říci případný výzkum pod podlahou prvního patra v zásypu klenby přízemí. Asi levé dvě třetiny této stěny tvoří zdivo, které by snad mohlo být současné s výstavbou věže. Je smíšené cihlokamenné a obsahuje z cihel vyzdřenou drobnou špaletu okénka. V hloubi okenního otvoru je vidět navazující cihelnou konstrukci nějakého většího otvoru, o němž však nelze ani rozhodnout, je-li starší než výstavba věže - je to však pravděpodobné. Pouze vidíme, že tento větší otvor je zaklenut segmentovou valenou klenbou.

Nově upravené východní průčelí kostela bylo opatřeno členitým patrovým tabulovým štítem s projmutými křídly a trojúhelným tympanonem ve vrcholu. Snad brzy po roce 1700 vznikla náročně komponovaná plastická omítková výzdoba východního vstupního portálu. Tvořil ji široký pás kolem ostění, rámovaný zalamovanou lištou a supraporta se složitě zprohýbanou římsou. Podobným motivem je tvořen jednodušší štítový nástavec zrušeného výklenku v severní stěně nynější vstupní prostory. Tyto dynamické formy se liší od strážlivého výzdobného aparátu západní části kostela.

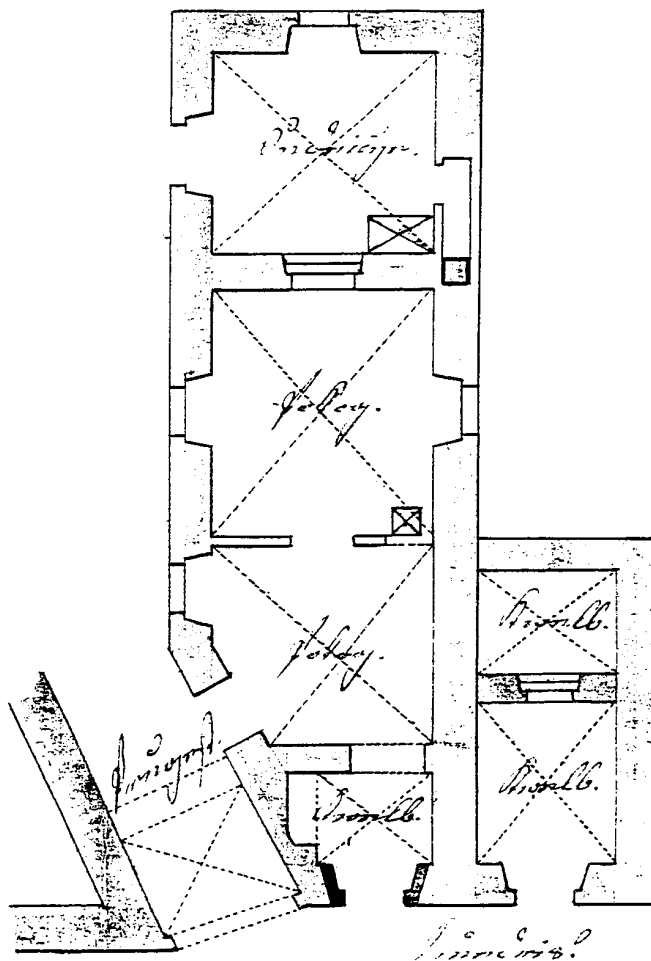
V následujících letech 1699 - 1702 byly stavěny nové konventní budovy na získaných pozemcích severně od kostela.³⁷⁾ Jednalo se zřejmě o západní křídlo nad řekou a severní rameno směrem k náměstí.

K rozhodujícímu rozšíření kostela došlo zřejmě až roku 1716, kdy na žádost konventu městská rada povolila vyhledat místo k lámání kamene a odprodat 80 strychů vápna. K přikrytí novostavby bylo dne 17. 12. 1716 zdarma poskytnuto dřevo, cihly a vápno.³⁸⁾ Kácení dřeva pro trámy krovu nad nynějším chórem v tomto roce bylo dendrochronologicky potvrzeno. Podle velkorysého projektu byl k západnímu průčelí stávající lodi připojen transept o třech polích s křížením v širší lodi, a navazující nové presbyterium. Nic nedokazuje oprávněnost dřívějších domněnek, že tehdy již nynější presbyterium existovalo, a že k němu byla pouze připojena ramena křížení,³⁹⁾ nazývaná kaplemi.

V roce 1720 žádal převor radu o povolení položit trámy na hradbě (snad v prostoru mezi hradbou a západní stěnou kostela) a postavit pavlač, což mu bylo povoleno.⁴⁰⁾

Pravděpodobně v návaznosti na podstatné stavební úpravy kostela byla také zřízena nová dominikánská řádová krypta pod západní částí kostela, kterou nápis na náhrobním kameni datuje do roku 1729.⁴¹⁾

V roce 1731 přispěla městská rada částkou 50 zlatých na vybělení a výdlažbu kostela.⁴²⁾ Velmi pravděpodobně v této době vznikla nynější dlažba v kostele, později ovšem přeložená.

Obr. 16: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Plán jižní boční kaple jako části domu čp. 122 po přestavbě na byty, datovaný do roku 1822 (Archiv písecký v Mirovicích).

Kostel měl střechu zčásti prejzovou a zčásti krytou šindelovou krytinou, která byla již velice sešlá. Prevor proto žádal městskou radu v roce 1737 o poskytnutí 15 000 prejzů, stejný počet háků, 100 žlabovnic a 60 strychů vápna.⁴³⁾ Lze mít za to, že chátrající krytina ležela na lodi, případně vstupní prostoře, které byly starší než nedávno dokončená přístavba příčné lodi a presbyteria.

Zatím zůstává otázkou, zda v souvislosti s touto rozsáhlou přestavbou bylo od počátku počítáno s přenesením oltáře na západ a se zřízením nového vstupu v ose východního průčelí. Tomu se totiž zdá odporovat neobvyklá vestavba při západní stěně nynějšího presbyteria, která by mohla nejspíše sloužit jako kůr. Její vznik patrně souvisel s potřebou zachovat dosavadní komunikaci podél hradební zdi. Snad tato trasa souvisela s existencí klášterních stavení jižně i na sever od kostela. Je ovšem možné, že již při výstavbě nynějšího presbyteria se počítalo s tím, že bude zřízena kruchta na východní straně.

Z východní kruchty se přichází do patra věže. Není jasné, jak se do horní části věže chodilo před vznikem této kruchty. Nelze vyloučit, že podvěží bylo původně plochostropé a že do 1. patra věže vedl žebřík. V době, kdy byl před východní zdí oltář jistě nemohl fungovat nynější vstup.

O počátečním úmyslu zřídit na západě oltář by naopak mohlo svědčit, že po obou stranách nového presbyteria vznikly dvě nevelké téměř čtvercové prostory, přístupné

37) K tomu srov. pamětní záznamy a stavební účty in: MemC, sine fol., a též viz A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 114.

38) A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 122.

39) E. Poche a kol. cit. v pozn. 4.

40) A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 115.

41) Srov. J. Adámek, J. Fröhlich, *Krypty*, cit. v pozn. 36, s. 174.; J. Adámek, J. Fröhlich, *Písecké náhrobníky*, cit. v pozn. 36, s. 28.

42) A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 122.

43) A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 122.

Obr. 17: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Klenba závěru jižní boční kaple vestavěné v domě čp. 122 před demolicí v roce 1935 (foto Prácheňské muzeum v Písku).

portálky v bočních stranách presbyteria. Jižní z těchto přístavků zanikl při výstavbě nynější obytné přístavby po roce 1945. Příslušný portálek byl pak zazděn. Severní byl pojat do stavby se sakristií a oratoří. Nejspíše se mohlo jednat o sakristii a případně drobnou kapli.

Po stranách oltáře jsou ve stěně pod kruchtou v koutech dva obdélné portálky s jednoduchými kamennými ostěními lemovanými páskem, shodné se vstupy do bočních prostor. Jižní z těchto vstupů je zazděn. Další takový portálek vede z patra nad sakristií na západní kruchtu. Za oltářem prochází stěnou úzký kanálek, jehož dno se svažuje směrem do kostela.

V západních stěnách ramen křížení byly vytvořeny hluboké výklenky. Spíše je však můžeme vnímat jako neupravené průniky zdívem, z nichž výklenky učinilo teprve vložení tenkých příček. Jejich prvotní význam neznáme. Severní výklenek se otevírá ven a v zadní stěně má jednoduché dveře vstupu na severní dvorek. Jižní výklenek naopak míří dovnitř a obsahoval před posledními úpravami dřevěnou odkládací skříň. V současnosti je zde umístěna zpovědnice.

Současně s dokončováním barokních úprav patrně došlo ke sjednocení architektonického vybavení vně i uvnitř stavby. Zevně byla loď i nová část kostela opatřena jednotnou hlavní římsou s omítkovým profilem. Uvnitř člení stěny nové části mělké pilastry, na nárožích křížení sdružené, místy podepřené jednoduchými sokly, avšak důsledně ukončené profilovanými římsami. Zcela shodný profil mají i římsy, ukončující přístěnné pilíře v lodi i pilastry ve vstupní prostře. Lze soudit, že v těchto místech byly osazeny až do-

Obr. 18: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Pohled na kostel od jihu v době demolice sousedního domu čp. 122 roku 1935 (foto Prácheňské muzeum v Písku).

datečně. Římsa v záklenku arkády mezi vstupní prostorou a lodí je osazena výše, než je patka oblouku. K tomu došlo zřejmě proto, aby se výška všech říms v kostele shodovala. Na rozhraní polí nynější vstupní prostory zřejmě byly do zdiva zasekány svislé drážky, do nichž byla nejspíše teprve v této době zapuštěna cihelná konstrukce pilastrů. V západních koutech vstupní prostory u arkády do lodi jsou pilastry rovněž, ale jsou pouze na spáru formou plenty přilepeny ke staršímu zdivu. Ve východních koutech jsou odpovídající pilastry také, avšak nemají hlavice a zřejmě končí u podlahy východní kruchty. O souvislosti pilastrů ve vstupní prostře s její klenbou bude možno definitivně rozhodnout až po případném hloubkovém průzkumu.

Oba portály ve středech podélných zdí lodi snad vznikly již při výstavbě lodi. Korekce tvaru jejich vnitřních špalet cihelnými plentami mohly být prováděny již v době stavby a nemusí nutně svědčit o dodatečném průrazu. Severní portál byl později zazděn. V jižním se zachovala dveřní křídla snad z počátku 18. století i se zámekem.

Východní vstupní portál nepochybně vznikl až po přenesení oltáře na západní stranu kostela. Pro jeho umístění však byl využit starší rozměrnější, zřejmě renesanční otvor, jehož vnitřní hrany obezděné smíšeným kamenocihlovým zdivem byly ověřeny při posledním stavebně historickém průzkumu.

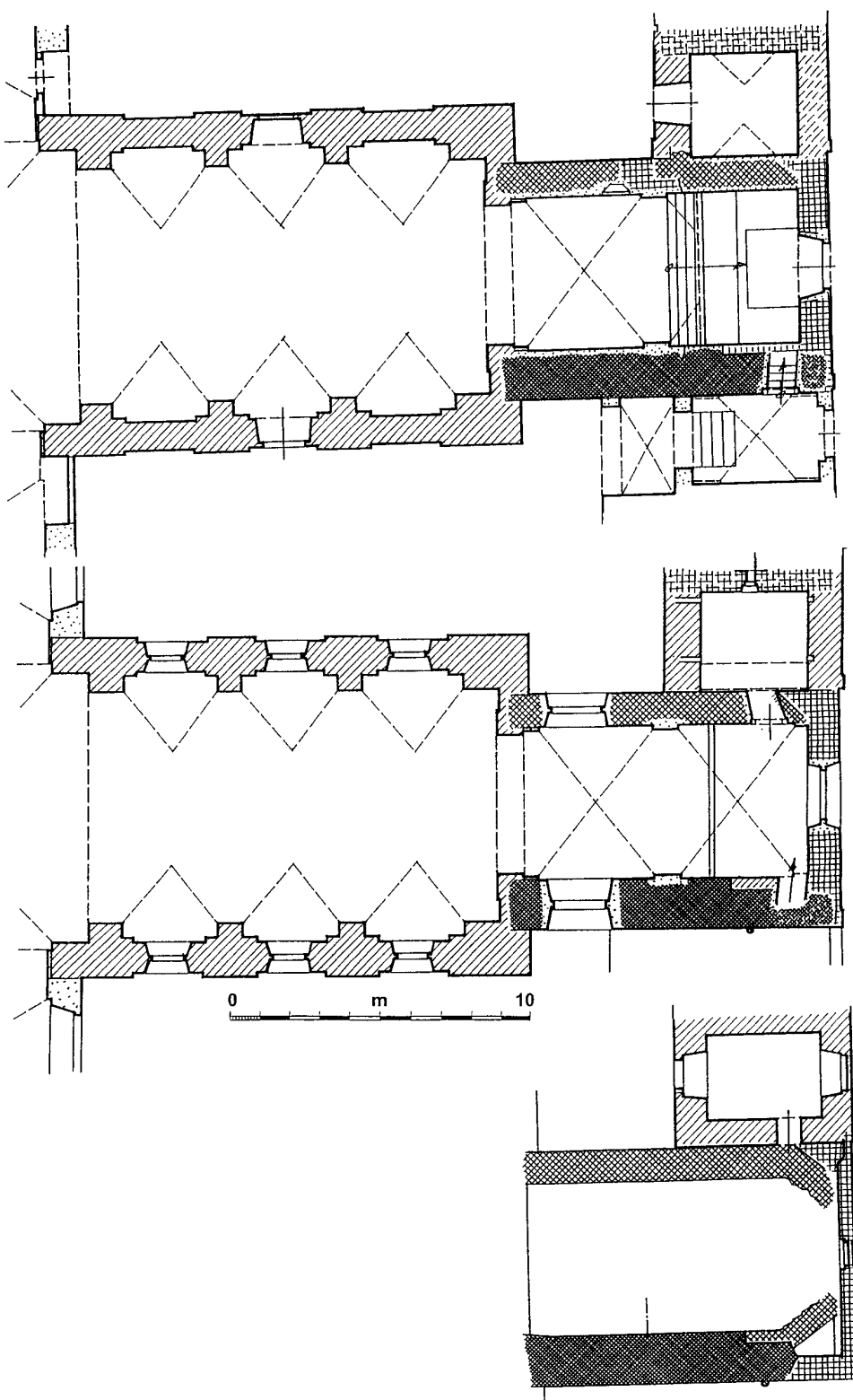
Vzhledem k dobrému stavu omítek na exteriéru kostela i uvnitř se ocitáme v nejistotě pokud jde o původní tvarování oken jak v lodi, tak i v příčné lodi a presbyteriu. Obdélná okna v lodi mohla vzniknout v 17. století, neboť jejich jednoduchá forma není vyloučena v době charakteris-

tické častými slohovými nejasnostmi. Do své dnešní podoby ovšem mohla být uvedena až pozdějšími úpravami.

Okna presbyteria a příčné lodi se vyskytují ve dvou málo odlišných variantách. Okna mířící do exteriéru jsou obdélná na šířku, překlenutá segmentovým záklenkem a opatřená hlubokou špaletou na vnitřní straně. Naproti tomu okna, která zakrývá východní část oratoře, jsou nápadně vysoká. Tato rozdílnost vybízí k úvahám, která z forem je původní. Pravděpodobnější je, že vysoká okna jsou původní, zatímco ostatní byla později snížena. Důvodem takových změn, s nimiž se v kostelech setkáváme častěji, snad bývala potřeba umístění oltářů, ale možná také otázka bezpečnosti. Nízko položené okenní parapety mohly nenechavcům usnadňovat přístup dovnitř. Do oken oratoře byly v 19. století vloženy rozměrné rámy dělené vždy do dvou vodorovných řad po třech polích. Tato okna si zachovala původní systém zavírání i zasklení.

V závěru barokní stavební činnosti na kostele vznikl kvalitní figurální sochařský hlavní oltář v západním presbytáři kostela. Snad současně byla stěna za oltářem vyzdobena monumentální iluzivní architektonickou malbou, zachycenou ještě na fotografii v Soupise.⁴⁴⁾

V 18. století docházelo i k zajímavým úpravám věže. Pisemně jsme informováni o několika jejích vylepšeních v tomto období. Nevíme však, která zpráva souvisí se zásadní rekonstrukcí exteriéru. Při této korekci byl vnější plášť věže řešen zcela nově rovnoměrným rastrem lisových rámců. Těto plastické struktury padlo za oběť velké okno ve východní stěně druhého patra věže, které bylo zazděno, podobně jako drobná okénka ve třetím patře. Kuriózně upraveno bylo západní okno druhého patra věže. Jeho vnější ostění bylo posunuto níže tak, aby jeho poloha odpovídala členění exteriéru. Vnitřní špaleta zůstala na pů-

Obr. 19: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Půdorys kostela a kaple. Nahoře půdorys východní části kostela v úrovni přízemí s vyznačením stáří jednotlivých konstrukcí (kresba s částečným využitím půdorysu kostela z roku 1902, doplnil Jan Sommer).

Uprostřed půdorys východní části kostela v úrovni 1. patra věže (kresba s částečným využitím půdorysu kostela z roku 1902, doplnil Jan Sommer).

Dole půdorys východní části kostela v úrovni 2. patra věže s vyznačením stáří jednotlivých konstrukcí (zaměření a kresba Jan Sommer, 1996).

Hustým šikmým křížkováním je vyznačeno raně gotické zdivo původního presbyteria, řídkým šikmým křížkováním zdivo gotické severní boční kaple ze 14. století, vodorovným křížkováním renesanční zdivo, šikmou šrafruou zdivo 17. století, tečkováním zdivo z 18. století, jakož i zdivo pozdější a nezařazené. Hypotetické zařazení je vyznačeno přerušovanou šrafruou.

44) J. Soukup, cit. v pozn. 1, s. 227.

vodním místě. Zevně se proto okno jeví jakoby jeho spodní část byla zazděna. Uvnitř je naopak patrný markantně snížený záklenek otvoru. Zvonové patro se zvukovými okny mohlo možná vzniknout bezprostředně před provedením dochované úpravy vnějších líců stěn. 5. patro věže patrně vzniklo později než plášť spodní části věže, jak tomu nasvědčuje odlišné architektonické členění.

K menšímu poškození kostela došlo v letech 1741 - 42 za války o rakouské dědictví, kdy si zde francouzská okupační armáda zřídila lazaret - tehdy zde byla také postavena několikrát kamna. Při obsazení města císařskou stranou bylo do kostela stříleno a také byla rozsekána kostelní vrata.⁴⁵⁾ Za zmíněných válek zemřel v Písku bavorský generál Franz Xaver von Fischer. Na jeho památku byl do severní stěny někdejšího presbyteria zasazen jeho epitaf, kterým byla zakryta nika neznámého určení, jak bylo zjištěno při současném průzkumu.⁴⁶⁾

V roce 1755 byl na kostel pořízen nový krov, na který bylo městskou radou povoleno poskytnutí 18 stěnových a 20 krokrových kmenů.⁴⁷⁾ Materiál však nemohl stačit na rozsáhlejší konstrukci. Buď se tedy jednalo spíše o opravu, nebo byl použit ve větší míře stávající materiál. Pokud by byla na kostele nějaká konstrukce krovu zcela vyměněna, muselo by to být buď na nynější vstupní prostore nebo na věži, kde se původní materiál nedochoval, takže se k jeho stáří nemůžeme vyjádřit. V této souvislosti je třeba podotknout, že neznáme přesně stavební vývoj, a tudíž ani stáří krovu oratoře.

Po definitivním zrušení kláštera 28. 6. 1787 se vlastním kostela stal Náboženský fond. Skutečnost, že kostel neměl od této doby trvalého uživatele se nutně projevovala v malém zájmu a jen liknavé péči o jeho dobrý fyzický stav.

Již roku 1820 bylo při prohlídce kostela shledáno, že na věži, komoře u hlavního oltáře a komoře na kruchtě jsou zpuchřelé krovy a střecha je děravá. Krajský úřad byl pro-

Obr. 20: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Východní průčelí (foto Jan Sommer, 1996).

to žádán o příspěvek na opravy. Tomu se ale suma zdála příliš vysoká, a proto se začalo opravovat po průtazích až roku 1822. Nové pobití věže plechem bylo svěřeno táborskému klempíři Janu Brunerovi. Koncem června uvedeného roku byl sňat starý krov. Poté bylo rozhodnuto zvýšit zdivo věže v rámci nové úpravy o jeden sáh. Byla vypsána dražba k lámání kamene a městská obec za tímto účelem darovala dva tisíce cihel. Práce na věži pak byly dokončeny v průběhu roku 1824.⁴⁸⁾

K částečné opravě vnitřních omítek a opravě střechy bylo roku 1839 povoleno 530 zl.⁴⁹⁾

45) A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 123.

46) K epitafu viz: J. Adámek, J. Fröhlich, *Písecké náhrobníky*, cit. v pozn. 36, s. 35.

47) A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 123.

48) A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 124.

49) A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 125.

KREUZKIRCHE IN PISEK.

ALTER BESTAND.

Obr. 21: Písek, kostel Povýšení sv. Kříže. Východní průčelí kostela ve stavu před rokem 1913. Střecha věže byla snesena již roku 1896 (reprodukce plánu uložena v archivu Státního ústavu památkové péče v Praze).

Protože o větší stavební úpravy nebyl po zrušení kláštera nejspíše žádný zájem - většinou se prováděla jen nutná stavební údržba - lze mít za to, že k nástavbě oratoře nad severní přístavbou presbyteria se rozhodli ještě dominikáni. Zdá se, že v místech kněžiště oratoře byl původně volný prostor nad nízkou sakristií (?), do něž se otvírala okna příčné lodi a presbyteria. Dodatečně - snad ještě za doby kláštera - bylo nad východní část nynější sakristie vestavěno patro, které zakrylo okna kostela. Bylo vybaveno otopným zařízením a pravouhlým zamřížovaným oknem na severní straně.⁵⁰⁾

Nejspíše po zrušení kláštera došlo též k zazdění vstupního portálu v ose severní stěny lodi.

50) Zamřížování okna v patře by mohlo svědčit pro to, že tyto stavební úpravy probíhaly až v době, kdy bývalé klášterní budovy připadly okresnímu soudu, který západní křídlo kláštera změnil na vězení.

Poněkud nejasný zůstává stavební vývoj západní části nynější sakristie. Podle plánu z roku 1913 bylo při západní stěně této prostory tříramenné schodiště, obíhající pilíř, který zde dnes nese nepravidelné křížové a valené segmentové klenby. Stejně schodiště je zakresleno v Soupise. Na plánu z roku 1913 je však část tohoto pilíře kreslena jako nově zřízená (nebo přezděná?). Porovnáme-li tento plán s dnešním stavem, zdá se pravděpodobné, že schodiště bylo pouze projektováno a že k jeho realizaci nedošlo. Klenby, které se tu nacházejí, působí archaickým dojmem. Jejich vznik na počátku 20. století lze považovat za nepravděpodobný. Na plánech z roku 1913 a v Soupise není zakreslena ani stěna s dveřmi a okny, kterou se dnes vstupuje do sakristie z předsínky vytvořené ze severního konce chodby pod západní kruchtou. Její stavební provedení i konstrukce dveří a oken přitom prokazují vznik hluboko v 19. století, nejspíše před jeho polovinou. Stavba této příčky nejspíše měla rozšířením sakristie řešit prostorové obtíže poté, co kostel přišel o některé skladovací prostory ve zrušeném klášteře. Je možné, že s těmito úpravami souviselo proražení schodiště v mohutné západní stěně kostela, při jejím severním konci. Snad teprve v 19. století došlo i k prodloužení prostoru nynější oratoře na západ, do linie tarasní zdi pod kostelem.

Obecně lze do 19. století řadit i zazdění jižního portálu v západní stěně presbyteria pod oratoří. Po zřízení soudu v bývalém barokním klášteře zřejmě došlo i k zazdění portálu, jehož špaleta se zachovala v severní stěně východní části nynější sakristie.

V roce 1882 byla kostelní střecha pokryta novými taškami a následně celý kostel i chodba k němu nově vydlážděny.⁵¹⁾ Není vyloučeno, že stará dlažba byla pouze přeložena. Snad při této příležitosti mohlo dojít ke zřízení schodiště od východního portálu ve vstupní prostoru. Chodbou je snad myšlena chodba v jižním přístavku vstupní prostory.

Jen nedostatečně udržovaný kostel postupně chátral a veškeré prováděné opravy byly vždy jen velmi provizorní. V roce 1894 bylo zjištěno, že krov barokní věžní bání je prohnulý a vyžaduje nutnou obnovu. Potřebné finance však nebyly uvolněny, a tak muselo být zastřešení věže v roce

51) A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 125n.

1896 sneseno a nahrazeno nynější stanovou střechou.⁵²⁾ Dne 23. 7. 1907 provedl městský stavební úřad komisionální prohlídku kostela, při níž byly shledány závady a v návaznosti na jejich zjištění bylo nařízeno snesení sanktusníkové věžičky, oprava krovu na postižených místech a též oprava střešní krytiny. Kompetenční spory oddálily provedení oprav o více než rok, takže teprve na podzim 1908 byla snesena stará a postavena nová sanktusníková věžička a uskutečněny další nejnnutnější opravy.⁵³⁾

Kongregace bratří Nejsvětější Svátosti (Petrinů), které byl kostel na počátku 20. století svěřen do správy, usilovala ihned o provedení jeho důkladné rekonstrukce. Byl sice v několika variantách předložen ke schválení projekt „slohové“ opravy vstupního průčelí i věže,⁵⁴⁾ významnější rekonstrukce byla však provedena jen v roce 1912, kdy byly celkovým nákladem 16 000,-K mimo jiné opraveny zejména vnitřní omítky a některé stavební konstrukce. V celém kostele zřejmě byla vyměněna exteriérová okna (starší zřejmě jsou jen obě okna z oratoře do kostela a východní okno nad vstupním portálem). Patrně lze do této doby zařadit i zádveří hlavního vstupu na východní straně. K souběžným úpravám snad lze připočítat i pořízení dveří ve východní stěně severního ramene příčné lodi, dveří z východní kruchty do 1. patra věže a dveří na schodiště z chodby v jižním přístavku vstupní prostory. Obvodní zdivo mělo být podle projektu z roku 1913 vysušeno drenážemi, které však byly zřejmě provedeny pouze na jižní straně kostela. Výmalbu interiéru provedl malíř Hanš.⁵⁵⁾ Další opravy se podařilo uskutečnit až v roce 1928. Celkovým finančním nákladem 49 095,-K byly uhrazeny stavitelské pokrývačské a truhlářské práce provedené firmou Václava Špirhanzla, klempířské práce provedené firmou Šmid a byla také uskutečněna restaurace sgrafitové výzdoby průčelí podle původních omítek, kterou provedl pražský sochař Böswart.⁵⁶⁾ Tomuto zásahu ovšem padly za oběť zajímavé barokní plastické výzdobné prvky. Petrinům sloužil jako klášter dům čp. 126 ve Šrámkově ulici. Již před válkou však pojal úmysl přistavět jakýsi malý klášterík přímo ke stávajícímu kostelu sv. Kříže. V plánu byla přístavba jednopatrového domu se suterénem k jihozápadní části kostela. Do jižního dvorku mezi kostelem a domem čp. 122 zamýšleli petriní vestavět vrátnici a komoru na dřevo (původně zde chtěli postavit studentský domov)⁵⁷⁾ a dále chtěli využít severní dvorek mezi kostelem a okresním soudem, kde plánovali výstavbu zkušebny nebo zpovědní chodby - s tím také souvisela žádost o zpřístupnění dvorku proražením průchodu pod věží. Petriní začali se snahou o uskutečnění svých záměrů hned po válce v roce 1945; z tohoto roku asi také po-

chází pět plánů k popisovaným úpravám. Možná ještě v roce 1944 byl prolomen nový vchod do původní řádové krypty dominikánů, v níž bylo údajně plánováno zřízení kotelny - krypta byla za tím účelem vyklizena.⁵⁸⁾

Ze všech záměrů se podařilo realizovat pouze jediný - dům pro řeholníky, jehož výstavba probíhala od 15. 12. 1945 do 15. 10. 1947. Provedení přístavby se v detailech i v některých zásadnějších prvcích odlišuje od archivovaných schválených výkresů. Od dostupné tehdejší dokumentace se realizace liší zejména v provedení schodiště z přízemí do patra. Dále zde není zakreslena přička, oddávající od chodby pod západní kruchtou na severním konci předsíň sakristie, ačkoliv provedení dveří nepochybně svědčí o vzniku ve stejné době. Okna v místnosti pod západní kruchtou podle svého technického provedení rovněž nepochybně vznikla v této době. Přička, uzavírající chodbu na jihu je ve skutečnosti položena severněji. Stavba vrátnice v jižním dvorku uskutečněna nebyla.⁵⁹⁾ Neproběhla ani výstavba v severním dvorku, k níž se dne 6. 3. 1946 zamítavě vyjádřil Státní památkový úřad, z čehož pak vycházelo také negativní vyjádření ONV. Toto zamítnutí se však superior P. Prokop Švarc neúspěšně pokoušel ještě v letech 1948 a 1949 zvrátit.⁶⁰⁾

Schváleny byly také úpravy východní kruchty kostela: „... probourání parapetu oken v obou bočních stěnách zúžené kostelní lodi při hlavním vchodu jakož i zazdění těchto oken zdi 30 cm silnou, tak, aby vznikly dva hlubší výklenky pro píšťaly varhan, dále zbourání parapetní zidky na kruchtě nad vchodem a rozšíření této kruchty o cca 70 cm provedením betonového překladu a desky při čemž bude monerovou stěnou vytvořeno pokračování valené chodby, takže tato dojmově nebude přerušena. Konečně mají být schody v kostele přeloženy hlouběji do kostelní lodi a zřízeno nové zádveří.“⁶¹⁾ Ani k realizaci této úpravy však nedošlo.

Správce kostela sv. Kříže sdělil 4. 4. 1956 Státnímu památkovému úřadu, že sgrafita na východním průčelí hrozí odpadnutím. Přes naplánování opravy na rok 1957 se však záležitost vlekla až do následujícího roku.⁶²⁾

Poslední generální oprava, která byla zaměřena na exteriéry kostela, proběhla v letech 1990 - 92. Při ní byly (podle požadavků stavebního projektu) otlučeny omítky venkovní fasády a stěny byly nově omítnuty štukovou vápennou omítkou. Došlo též k přeložení střechy, přičemž bylo asi 30% krytiny vyměněno. Zároveň byly vyměněny veškeré klempířské součásti. Opraveny byly také kříže na východním a západním štítu kostela a pod kříž na věži byla zhotovena nová baň. K zajímavému zjištění došlo při rekonstrukci kanalizace, kdy byla podél jižní stěny kostela zjištěna drenáž provedená v neznámé době. Snad se jednalo o práci provedenou v souvislosti se zamýšlenými úpravami zachycenými na plánech z roku 1913.

Při poslední opravě v roce 1996 byla kovaná mříž pořízená na počátku 90. let tohoto století přesunuta přibližně

52) J. Voborský: *Dominikánský klášter v Písku (K loňské opravě kostela Povýšení sv. Kříže)*, in: Otavan XII/1929, s. 36.

53) J. Voborský, cit. v pozn. 52.

54) V roce 1913 předložil „k. k. ingénieur Benesch“ tři varianty návrhu na barokizaci východního průčelí kostela, přičemž navrhoval i opětovné vztyčení velkého sanktusníku nad západní částí kostela a pořízení vysoké bohaté členěné jehlancovité střechy na kostelní věž. Projekt byl rozpracován do značných podrobností, avšak k jeho realizaci nedošlo. Litografické kopie plánů jsou uloženy v archivu Státního ústavu památkové péče.

55) J. Voborský, cit. v pozn. 52, s. 37; A. Sedláček, cit. v pozn. 2, s. 126.

56) J. Voborský, cit. v pozn. 52, s. 37.

57) Tomu nasvědčuje zmínka v Zápisu ze šetření technického oddělení ONV v Písku ze dne 17. 12. 1945, přičemž se odkazuje na původní plány; in: archiv Stavebního odboru Městského úřadu v Písku (dále jen AStO), složka čp. 173.

58) Srov. J. Adámek: *Krypta v kostele Povýšení sv. Kříže v Písku*, in: Výběr, 31, 1994, č. 1, s. 14-18.

59) Viz Protokol z 15. 10. 1947 (čj. 24788/47), AStO, složka čp. 173.

60) Viz Protokol z 15. 10. 1947 (čj. 24788/47), AStO, složka čp. 173.

61) Viz plán a zápis o místním ohledání z 12. 3. 1946, AStO, složka čp. 173.

62) Viz materiály in: SÚA Praha, fond Státní památková správa, kart. 414.

Autoři děkují za podporu a spolupráci při zpracování průzkumu Janu Koderovi, páteru Josefu Xaveru Kobzovi, Jiřímu Fröhlichovi a Jiřímu Hladkému v Písku, jakož i pracovníkům firmy Kočí za pochopení pro dokumentační činnost v průběhu stavebních prací.

do poloviny délky vstupní prostory, těsně před čelní stěnu východní kruchty. Při této opravě byly rovněž v potřebném rozsahu nad podlahou na severní stěně lodi, zčásti i na jižní stěně lodi, po stranách arkády z lodi do vstupní prostory a zejména ve vstupní prostoru sejmuty starší, již dříve vyspravované omítky, poškozené vzlínající vlhkostí. Byly nahrazeny sanační omítkou, která by měla usnadnit odpařování vlhkosti ze zdiva. Ze stejných důvodů byly též částečně sejmuty omítky na západní a východní stěně severního ramene příčné lodi. Byla zahájena celková rekonstrukce elektroinstalace.

DOMINIKANERKIRCHE IN PÍSEK, IHRE GOTISCHEN ÜBERRESTE UND BAROCKE VERWANDLUNG

Die Kreuzerhöhungkirche in Písek ist ein wertvolles Denkmal aus der Zeit der Bauanfänge der Stadt, die zu den bedeutungsvollsten Städten, die nach der Mitte des 13. Jahrhunderts der König Přemysl Otakar II. gründete, gehörte. Erkenntnisse aus neuerlichen archäologischen Forschungen und aus der neuen baugeschichtlichen Untersuchung haben die Kenntnisse über den Umfang der erhaltenen gotischen Konstruktionen in dem Organismus des heutigen Baus und auch unter dem anliegenden Terrain präzisiert.

Die Kirche hat während ihrer Geschichte eine sehr dramatische Bauentwicklung durchgemacht, infolgedessen die Überreste der bedeutenden, noch im 14. Jahrhundert ergänzten Architektur fast restlos verfallen sind. Nach der Zerstörung während der Hussitenkriege wurden die Objekte größtenteils vernichtet, beziehungsweise als Fundamente für den Aufbau von Wohnhäusern benutzt. Auf diese Weise sind namentlich ursprünglich südlich von der Kirche liegende Klostergebäude und auch der Hauptteil der Kirche nach und nach eingegangen. Im Prinzip hat sich nur die nördliche Chorkapelle in der hergerichteten Gestalt erhalten, die dann zur Renaissance-Stadtsalzniederlage umgewandelt wurde.

Nach dem Dreißigjährigen Krieg entstand in einigen nacheinanderfolgenden Etappen eine frühbarocke und barocke Kirche, der im Norden ein Klostergebäude für den erneuerten Konvent angegliedert wurde. Dieser Kirchenbau hat sich mit kleinen Änderungen bis heute erhalten.

Neu erworbene Erkenntnisse erlauben die genaue Rekonstruktion der ursprünglichen Gestalt der frühgotischen Kirche, die ein langes, für Mendikantenorden typisches Presbyterium hatte, an das offensichtlich ein genauso langes dreischiffiges Langhaus angeschlossen war. Auf beiden Seiten des Presbyteriums wurden während des 14. Jahrhunderts nacheinander Seitenkapellen angebaut, von denen sich die südliche bis zum Jahre 1935 erhalten hat, als sie sinnlos niedergeworfen wurde. Aus neuen Erkenntnissen sollte jedoch gleichzeitig die Orientierung für die künftigen archäologischen Rettungsuntersuchungen in der Umgebung der Kirche hervorgehen. Durch diese Untersuchungen wird wohl das bisher unvollständige Bild des hervorragenden mittelalterlichen Baus in der Zukunft ergänzt.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Písek. Situation des ehemaligen Dominikanerklosters auf der Karte des Stablen Katasters vor dem Jahr 1850. (Archiv des Ústřední ústav geodetický, Repro Archiv des Autors).

Abb. 2: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Grundriß der Kirche und Kapelle - Bestandteile des Hauses Konksr. - Nr. 122 - laut Soupis památek, zit. in Anm. 1. Abb. 3: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Erhaltenes Rest des Gewändes des eingegangenen Nordfensters des frühgotischen Presbyteriums, entdeckt auf der Südseite des Dachraumes des heutigen Eingangsraumes (Foto J. Sommer, 1996).

Abb. 4: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Gewölbeschlußstein aus der abgerissenen südlichen Chorkapelle der Kirche. Hinterlegt im Lapidarium des Prácheň - Museums in Písek (Foto J. Sommer, 1996).

Abb. 5: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Gewölbeschlußstein aus der abgeris-

V průběhu stavebních prací nad stropem oratoře v severní přístavbě presbyteria došlo koncem roku 1996 k proboření stropu nad západní částí oratoře. Na počátku roku 1997 byl sestaven nový krov oratoře s respektováním původního řešení.

senen südlichen Chorkapelle der Kirche. Hinterlegt im Lapidarium des Prácheň - Museums in Písek (Foto J. Sommer, 1997).

Abb. 6: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Interieur des ersten Stockes des Turmes. Blick nach Süden (Foto J. Sommer, 1996).

Abb. 7: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Fragment des gotischen Fenstergewändes, sekundär in der nordwestlichen Ecke des frühbarocken Kirchenschiffes deponiert (Foto J. Sommer, 1996).

Abb. 8: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Konsole des Dienstes mit Blattdekor aus der abgerissenen Südwand der Kirche. Hinterlegt im Lapidarium des Prácheň - Museums in Písek (Foto J. Sommer, 1997).

Abb. 9: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Konsole des Dienstes mit dem geometrischen Dekor aus der abgerissenen Südwand der Kirche. Hinterlegt in der Exposition des Prácheň - Museums in Písek. Detail der linken Seite (Foto J. Sommer, 1997).

Abb. 10: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Gotische Architekturglieder, die ursprünglich Bestandteile der Kirche waren. 1. Rekonstruktion der ursprünglichen Gestalt der Konsole des Dienstes mit dem geometrischen Dekor aus der abgerissenen Südwand des Presbyteriums. Das beschädigte Original ist in der Exposition des Prácheň - Museums in Písek deponiert; 2. Rekonstruktion der ursprünglichen Gestalt der Konsole des Dienstes mit dem Blattdekor aus der abgerissenen Südwand des Presbyteriums. Das beschädigte Original ist im Lapidarium des Prácheň - Museums in Písek deponiert; 3. Rekonstruktion der ursprünglichen Gestalt des Kapitells des Gewölbedienstes aus der abgerissenen Südwand des Presbyteriums. Beschädigtes Original ist in der Exposition des Prácheň - Museums in Písek deponiert; 4. Profilierung der Gewölbedienste aus der abgerissenen Südwand des Presbyteriums laut in dem Prácheň - Museum in Písek deponierten Fragmenten; 5. Fragment des Anlaufes des Rippengewölbes, in den Nordpfeiler der Arkade zwischen dem Eingangsraum und dem Kirchenschiff sekundär eingemauert. Oben Ansicht, unten Profilierung an der Stelle der beiden ursprünglichen Ladeflächen; 6. Profilierung des Gewändes des aufgehobenen Fensters in der Nordwand des frühgotischen Presbyteriums, entdeckt auf der Südseite des Dachraumes des heutigen Eingangsraumes; 7. Profilierung einer unbekannten Fensteröffnung laut des in die nordwestliche Ecke des frühbarocken Kirchenschiffes sekundär eingemauerten Fragments; 8. Profilierung des Fragments des Gewändes (der Rippe?), in das innere Mauerhaupt der Nordwand des frühbarocken Kirchenschiffes sekundär eingemauert; 9. Profilierung des Fragments des Gewändes (der Rippe?), in das innere Mauerhaupt der Südwand des heutigen Eingangsraumes sekundär eingemauert; 10. Profilierung der Gewölberippe aus der abgerissenen Südwand der südlichen Chorkapelle, laut des in der Exposition des Prácheň - Museums in Písek deponierten Schlußsteines; 11. Profilierung des gotischen Architekturglieders (Gesimses?), in die Sockelpartie des äußeren Mauerhauptes der Nordwand des frühbarocken Kirchenschiffes sekundär eingemauert; 12. Profilierung des Hauptgesimses der nördlichen Chorkapelle laut des Segments, in dem barocken Dachgiebel an der Scheide des Schiffes und des heutigen Eingangsraumes sekundär eingemauert (Vermessung und Zeichnung J. Sommer, 1996, 1997).

Abb. 11: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Kapitell des Gewölbedienstes mit dem geometrischen Dekor aus der abgerissenen Südwand der Kirche. Hinterlegt in der Exposition des Prácheň - Museums in Písek (Foto J. Sommer, 1997).

Abb. 12: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Ansicht der Südwand des heutigen Eingangsraumes der Kirche - in den Raum des einstigen Presbyteriums. Über

dem Pultdach des Anbaus tritt aus der Wand ein Fragment des zylindrischen Dienstes hervor (Foto J. Sommer, 1996).

Abb. 13: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Rekonstruktion des Kirchengrundrisses vor der Vernichtung des gotischen Baus am Anfang des 15. Jahrhunderts. Schwarz ist die südliche Seitenkapelle bezeichnet, eingezeichnet nach dem Grundriß der Kirche in *Soupis památek* (zit. in Anm. 1), mit der dichten schräg gekreuzten Schraffierung das Mauerwerk aus dem 13. Jahrhundert, enthalten in der Südwand des heutigen Eingangsraumes der Kirche, mit der dünneren schräg gekreuzten Schraffierung erhaltene Abschnitte des Mauerwerkes der Nordkapelle aus dem 14. Jahrhundert, schräge Schraffur bezeichnet die durch archäologische Untersuchung belegte Mauerwerkteile, unterbrochene schräge Schraffur bezeichnet archäologisch belegtes gotisches Fundamentmauerwerk, mit der waagrecht gekreuzten Schraffur ist das durch die archäologische und Bauuntersuchung belegte spätgotische oder Renaissance-mauerwerk nördlich von der Kirche bezeichnet. Punktiert ist der Umriß der heutigen barocken Kirche unterstrichen. Dicke Umrißlinien bezeichnen den Verlauf der gotischen Mauern, die man für unbestreitbar halten kann, mit der unterbrochenen Linie sind hypothetische Teile der Disposition der gotischen Kirche bezeichnet (Zeichnung J. Sommer, 1997).

Abb. 14: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Der Ostteil des Hofes auf der Südseite der Kirche auf dem Aquarell von J. Widemann aus dem Jahre 1932. Rechts die später abgerissene Südwand des frühgotischen Presbyteriums mit Kongschölbbediensten (Prácheň - Museum in Písek).

Abb. 15: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Interieur. Blick nach Westen (Foto J. Sommer, 1996).

Abb. 16: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Plan der südlichen Seitenkapelle als eines Bestandteiles des Hauses Kongsr. - Nr. 122 nach dem Umbau zu Wohnungen, datiert zum Jahr 1822 (Archiv von Písek in Mirovice).

Abb. 17: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Gewölbe des Abschlusses der südlichen, in das Haus Kongsr. - Nr. 122 eingemauerten Seitenkapelle vor der Demolierung im Jahre 1935 (Foto Prácheň - Museum in Písek).

Abb. 18: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Ansicht der Kirche von Süden in der Zeit der Demolierung des Nachbarhauses Kongsr. - Nr. 122 im Jahre 1935 (Foto Prácheň - Museum in Písek).

Abb. 19: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Oben Grundriß des Ostteils der Kirche im Niveau des Erdgeschosses mit der Bezeichnung des Alters einzelner Konstruktionen (Zeichnung mit der Teilausnutzung des Kirchengrundrisses aus dem Jahr 1902. Ergänzt von J. Sommer).

In der Mitte Grundriß des Ostteils der Kirche im Niveau des 1. Stockes des Turmes (Zeichnung mit der Teilausnutzung des Grundrisses der Kirche aus dem Jahr 1902. Ergänzt von J. Sommer).

Unten Grundriß des Ostteils der Kirche im Niveau des 2. Stockes des Turmes mit der Bezeichnung des Alters einzelner Konstruktionen (Vermessung und Zeichnung J. Sommer, 1996).

Mit der dichten schräg gekreuzten Schraffierung ist das frühgotische Mauerwerk des ursprünglichen Presbyteriums bezeichnet, mit der dünnen schräg gekreuzten Schraffierung das Mauerwerk der gotischen nördlichen Seitenkapelle aus dem 14. Jahrhundert, mit der waagrecht gekreuzten Schraffierung das Renaissance-mauerwerk, mit der schrägen Schraffur das Mauerwerk aus dem 17. Jahrhundert, punktiert das Mauerwerk aus dem 18. Jahrhundert, sowie auch das spätere und nicht eingeordnete Mauerwerk. Die hypothetische Einreihung ist mit unterbrochener Schraffur bezeichnet.

Abb. 20: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Oststirnwand (Foto J. Sommer, 1996).

Abb. 21: Písek, Kreuzerhöhungkirche. Oststirnwand der Kirche im Zustand vor 1913 (Reproduktion des Planes ist im Archiv des Staatlichen Instituts für Denkmalpflege in Prag deponiert).

(Übersetzung: J. Kroupová)